forum

15 Mart 1969 Sayı : 359 150 kuruş

16 MART 1920 SABAHINI UNUTMADIK

YABANCILAŞMIŞ EMEK

KARL MARX

olaylara bakış

komer'ci kurdaş'ın yenilgisi

CIA ajanı Komer'e kucak açarak, ODTÜ nin anti-emperyalist gençliğini kışkırtan amerikancı Kurdaş, hiç bir akıl ve adalet ölçüsüne sığmayan bir kinle, tutuklu bulunan öğrencilerin Üniversitece de disiplin cezalarına çarptırılmaları için direnerek, bu önerisini Akademik Konsey'e getirdi. Yalnız, onun bu önerisine, öğretim üyelerinden pek azı katıldı. Konsey üyelerinin büyük çoğunluğu, tutuklu öğrenciler hakkındaki dâva sonuçlanmadan disiplin kovuşturmasına gidilmesine karşı çıktığı için, amerikancı Kurdaş'la kliğinin manevraları suya düştü. Ancak, büyük bir sadakatle benimsediği amerikan adamlığı görevini yerine getirmek isteyen Kurdaş'ın, bu konuyu Akademik Konsey'in başka bir toplantısına yeniden getirmeğe kararlı olduğu söylenmektedir.

Bu toplantıda da bozguna uğrayacağını ve belki yanılarak onun yanında olanların da, Komerci damgasını yememek için, Kurdaş'ı yalnız bırakacaklarını ummak isteriz.

Beri yandan, altmış gündür tutuklu bulunan ve haklarında, TCK'nun 128/2. maddesine göre dâva açılan Seçkin İnceefe, Bekir Çelen, Kasım Çelik, Halil Çelimli, İbrahim Seven, Mustafa Akgül, Bayram Yaşar, Nuh Naci Kundakçıoğlu, Mehmet Cemal Ölçer, Coşkun Eroğlu (ODTÜ fotografçısı), Sait Biğ, Taylan Özgür, İrfan Uçar, Yusuf Aslan, Mustafa Algın, 12 Mart Çarşamba günü Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan duruşmaları sonunda tahliye edildiler. Sanıkları temsil eden 34 avukat adına konuşan Halit Çelenk, isnat edilen suçu reddetti, 128. maddeyi Anayasa ışığında yorumladı. Avukat Reşat Özarda ise, Amerikan basınından, olayla ilgili kupürler okudu. Mahkemenin kararını alkışlarla karşılayan dinleyici öğrenciler, salondan "Dağbaşını duman almış" marşıyla ayrıldılar.

paranın emrindeki gazetecilik

Sömürücü çevrelerin çıkarlarını savunan Hürriyet gazetesi, T.İ.P. Genel Yönetim Kurulu üyesi Ankara Fen Fakültesi teorik fizik doçenti Burhan Cahit Ünal'ın "İtalyan İşçi Birliği Sosyalist Partisi"nin Napoli'deki toplantısına gözlemci olarak katılmasını 3 mart 1969 tarihli sayısının birinci sayfasında, iki renkli başlık ve iki resimle ortaya attı. Hürriyet gazetesinin, böyle, bomba patlatırcasına ilân ettiği toplantı, aslında, bundan am ikibuçuk ay önce, yani 18-21 Aralık 1968 günlerinde yapılmıştır. Hürriyet gazetesinin bu toplantıyı yeni öğrenmiş olacağı düşünülemez. O halde, ne diye, bu bayat havadisi yayınlamak acaipliğini göze almıştır acaba? Bunun cevabı basit: "seçim sath-ı maili"ne girdiğimiz şu günlerde, sömürücü çevrelerin TİP'e karşı girişecekleri hazırlık ateşini açmak...

topaloğlu ve anayasa

Polis Müdürlüğünden Millî Savunma Bakanlığı'na sıçrayan Kadirli ağası Ahmet Topaloğlu, Adana'da yaptığı bir basın toplantısında, Türk Silâhlı Kvvetlerinin vurucu gücünü geliştirmek için özel bir eğ tim uygulanacağını söylerken, lâfı punduna getirip, Anayasa Nizamını Koruma Kanununun önümüzdeki günlerde Meclis'ten çıkacağını umduğunu belirterek; "Bir yandan, 'sokakta huzuru, güvenliği sağlayamıyorsunuz' diye alabildiğine hücum ediyorlar, diğer yandan da huzur sağlayıcı tedbirleri tanzım edecek kanunların karşısında olduklarını söylüyorlar. Bu, samimi bir davranış değildir" demiş.

Hemen söyliyelim ki, Topaloğlu'nun bu sözleri samimi değildir. Çünkü hiç kimse, AP iktidarından, sokaktaki huzuru sağlamasını beklemiyor. Yalnız sokakta değil, ülkenin köyünde, kentinde güvenliği de, huzuru da bozan, AP'nin ta kendisidir. İstenen şey, AP'nin, taşlı sopalı saldırılardan, gericiliği ve anarşistliği kışkırtmaktan yeriçeri ocağına benzeyen anayasa düşmanı kuruluşları beslememesidir.

Bursa'da TİP kongresini basıp, üyelerini linç etmeğe teşebbüs eden AP haydutlarının hareketinin bir tertip olup olmadığını soran yargıca: "Bu, bir millî galeyancır" diyen o zamanki Bursa Valisini İstanbul Valiliğine getirerek mükâfatlandıran AP iktidarı, bu kişiyi "Kanlı Pazar"dan sonra da Istanbul Valiliğinde bırakmakla, nasıl bir nizam anlayışı içinde olduğunu açığa vurmuş oluyor.

TİP, Meclis kürsüsünden, ilk defa, bütün ülkeye, Amerika ile yapılan İkili anlaşma felâketini duyururken "Yalan!" diye bağırdıktan sonra, gerçekler karşısında tevil yoluyla kabul etmek zorunda kalan Topaloğlu 'nun, AP'yi hergün biraz daha batağa çökerten gerçeklerin söylenmesini önlemeğe yarayacak olan kanunun bir an önce çıkması özleminde oluşunda anlaşılmayacak bir taraf yoktur.

sırça köşkte oturan..

'Ortanın Solu"nun gölge lideri Bülent Ecevit, sık sık verdiği demeçlerle, AP iktidarının "Aanayasa Nizamını Koruma Kanunu"na karşı olduğunu söylerken, AP'nin Adalet Bakanı, "CHP devrinde hazırlanan tasarıda, aşırı cereyanların, mevcut kanunların boşluklarından meydana geldiğinin gerekçe olarak gösterildiğini" ileri sürerek, CHP'nin, iktidarda iken nasıl niyetler beslediğini de açıklamış oluyor. Buna cevap vererek "Ortanın Solu"nu temize çıkartmağa çalışan Sırrı Atalay, Üçüncü Koalisyon Hükûmetinde Adalet Bakanı iken böyle bir kanun taslağını hazırlattığını, ama bunu Meclis'e getirtmekten sonradan vazgeçtiğini açıklıyor

Evet, Atalay, Adalet Bakanı iken, faşist İtalyan ceza kanunundan alınıp, CHP'nin, aslından da berbat bir baskı âleti haline getirerek temel hakları zincire vurmak için kullandığı 141 ve 142. maddeleri Meclis kürsüsünden savunmuştu. CHP, bu bakımdan, AP'nin taşını karşılamak için Sırrı Atalay'ı seçmekle pek isabetli bir iş yapmış sayılamaz. Malûm; "sırça köşkte oturan, komşusuna taş atmamalı" derler de...

atatürk'ün eski şeyleri

Sakarya ağası Alican'dan sonra Doğu ağası Azizoğlu'nun başkanlığında gittikçe eriyen YTP, yaş ortalaması 70'e yakın bazı

emekli politikacıları içine alıp canlılığa kavuşma peşinde. Politika hayatımızın bu "genç" misafirlerinin başında Tevfik Rüştü Aras var. "Atatürk'ün Dışişleri Bakanı"nın, uzun yıllar emekli hayatının sessizliğine gömüldükten sonra böyle birdenbire ortaya atılmasının asıl sebebi nedir diye düşünenler, Aras'ın basına verdiği demeçte, aradıklarını bulamadılar. YTP yöneticilerinin, "Atatürk'ün eski arkadaşları" diye reklâm ettiği bu kişiler, "Atatürk'ün önderliğinde, Türk halkının kanı pahasına kazandığımız Ulusal bağımsızlığımız çiğneniyor, Türkiye Amerikan emperyalizminin dümensuyunda bir yarı-sömürge haline getirildi. İşte biz, bu duruma karşı çıkmak ve Atatürk'ün bağımsızlık dâvasını savunmak için yeniden politikaya atıldık" deselerdi, "Atatürk'ün eski arkadaşı" olmakla övünme hakkına sahip olabilirlerdi. Yoksa, partilerarası iktidar maçında rol almaya özendikleri için değil!

münih'teki türkler

Münih Türk Kültür Birliği, 6. Filo'nun İstanbul'a gelişini ve Amerikan emperyalizmini protesto için, 2 Mart günü, Stiglmaier Platz'da başlayıp Münih Başkonsolosluğu'nda biten bir yürüyüş düzenledi.

şadi alkılıç

İngiltere Türk Öğrenci Federasyonu, Şadi Alkılıç'ın uğradığı haksızlığı protesto amacıyla, Cnumhurbaşkanı Sunay'a bir mektup ve Türk Halkına iki bildiri yayınladı. Cumhurbaşkanına yollanan mektupta, "Bilgileriniz içinde olduğu kanısını taşıdığımız Şadi Alkılıç sorunu; Anayasanın tanıdığı düşünce özgürlüğüne ters düşen, Türk adaletinin prestijini sarsan bir durum olarak Türkiyemizde ve dünyada nefretle karşılanmaktadır" denilmektedir.

t.i.p. bilim ve araştırma bürosu

8 — 9 Mart günlerinde, Genel Başkan Mehmet Ali Aybar'ın başkanlığında yoğun bir çalışma yapan Genel Yönetim Kurulu, Bilim ve Araştırma Bürosu'na da şu üyeleri seçmiştir:

Ekonomi: İdris Küçükömer, Yahya Kanbolat. Maliye: Merih Teziç, Moris Gabbay. Hukuk: Murat Sarıca, Suat Aksoy. Tarih: Rasih Güran, Lütfü Erişçi. Sosyoloji: Adnan Cemgil, Selâhattin Hilav. Felsefe: Evinç Dinçer, Burhan Cahit Ünal. Eğitim: Nazife Cemgil, Maide Oruç. Gençlik: Alev Ateş, Sinan Cemgil. Sendikalar: Kemal Türkler, Kemal Nebioğlu. Sanayi İşçisi: Abbas Uğurlu, Niyazi Volkan. Tarım İşçisi: Naci Eren, Orhan Çakar. Edebiyat: Yaşar Kemal, Hasan Hüseyin Korkmazgil. Şehircilik: Müşfik Erem, Demir taş Ceyhun. Sağlık: Nihat Sargın, Saip Atay.

verin öğretmenlerimizi!

Gazi Eğitim Enstitüsü öğretmenlerinden Muzaffer Gürses ile Doğan Ergün'ün görevlerinden alınarak başka okullara sürülmesini protesto amacıyla düzenlenen yürüyüşe 600 öğrenci ve birçok öğretmen katıldı. Olay, bildirilerle de protesto edildi.

türkçesi bu!

evet, "son tahlilde"..

Olaylar olayları izliyor, olaylar olayları doğuruyor; ve toplumumuz, açıla genişliye ,biryerden biryere doğru akıp gidiyor. Olayları yaratanlar, yarattık sananlar, zaman zaman, bu akışın dışına kayıp soluklanarak, ellerini şakaklarına koyuyorlar, nesnelliği su-götürür bir öz-eleştiriden sonra "son tahlilde..." diye bir parantez açarak, eylemlerinin günahını sosyalist örgütün, Parti'nin sırtına sarıyorlar. Özellikle gençlik kuruluş ve örgütlerinin son olaylar karşısındaki tutumu, neyazık ki, budur.

Kendini örgütten sayacaksın, ama, herhangi bir eylemde bulunurken bağımsızmışsın gibi davranacaksın. Eyleminin sonucu başarılıysa, örgütü karşına alıp, "herşeyi ben yapıyorum, örgüt pasif" diye övünecek ve suçlayacaksın; başarısızlığa uğramışsan, "bütün suç örgütte; örgüt bizimle ilgilenmiyor" diyecek, kendi eyleminin günahını örgütün sırtına saracaksın.

Bu nasıl örgüt anlayışıdır, bu nasıl örgütlü eylem anlayışıdır?

Hem Parti'ye bağlı olduğunu söyleyip, hem de Parti stratejisinin dışında, kendince tartışıp saptadığın stratejiye göre eylemde bulunamazsın! Bu, düpedüz başına-buyrukluktur, sorumsuzluktur. Hiçbir ülkede sosyalist eylem, sosyalist örgütü güçsüzleştirecek biçimde geliştirilemez. Eğer bir yan kuruluş, ana kuruluşun stratejisi dışında, bağımsızmış gibi eylemde bulunuyorsa, o yan kuruluşun, kendi eyleminin sorumunu ana kuruluşun üstüne atmağa hakkı yoktur. Herzaman söyledik, yine söylüyoruz: Tek tek yürümek de yürümektir ama, manga içinde yürümek ayrı bir teknik, ayrı bir disiplin ister. Çağımız, örgütlü eylem, örgütlü savaş çağıdır. Perakendeciliğe, rastlantıya yer yoktur bu eylemde. Bütün raslantılar, karşı yanın vereceği açık, eylemin stratejisi içinde yerini alır ve değerlendirilir. Ama, örgütlü bir eylem ,raslantıya bırakılamaz.

Bir siyasal parti, hele de sosyalist bir parti, hiçbir zaman bir dernek, bir öğrenci kuruluşu açısından ele alınıp eleştirilemez. Bir sosyalist partinin, gençlik kuruluşlarının eğilim ve isteklerine, yönsemelerine göre yön ve doğrultu alması düşünülemez. Biri nekadar kıvrak, atılgan, atak ve sabırsızsa, öteki o derece sabırlı, ağırbaşlı, uzakgörüşlüdür. Birinde duygu, ötekinde akıl egemendir. Biri, derneksel bir hafiflik içindedir; öteki, sınıfsal bir ağırlık içinde.

Bugün ülkemizde, yüksek öğrenim gençliğinin yüzde doksanı -yadsınamaz bir gerçektir ki- küçük burjuvadan gelmektedir. Yani bugün, öğrenci kuruluşlarının yöneticileri, çoğunlukla, küçük burjuva kökenlidir. Bu gerçeği unutup da, proleter kökenli bir kimsenin öfkesi ve hırçınlığı içinde, "küçük burjuvayı anti-emperyalist, anti-feodal savaşta yanımıza almak zorundayız" biçiminde konuşmak olmaz. Hele bu dalgınlık içinde, TİP'i "burjuva sosyalisti" diye suçlamak hiç olmaz! Bugün Türkiye'de verilen anti-emperyalist, anti-feodal, anti-faşist savaş, TİP bayrağı altında başlamıştır. Parti dışındaymış gibi gösterilmeğe çalışılan sosyalist birlikim, aslında, Parti'nin varlığının sağladığı ortamdan başka birşey değildir. Kişisel görüşler, örgüt-dışı tartışmalar, örgütün varlığını sarsıcı nitelik ve amaç taşımadıkça, elbette ki çok yararlıdır. "Son tahlilde", bütün tartışma ve eylemler, örgüt ekseni etrafında yerlerini almak zorunda ve zorunluğundadır. Birtakım kişi veya yan kuruluşlar, manganın dışında yürümeğe başladılar mı, ne birlik kalır ortada, ne de "tek cephe". Düşünülsün ki, verilen savaş, ne çeşitli kökenli bir avuç aydının, ne de bir sınıf olmıyan gençliğin iktidarı savaşıdır; verilen savaş, emekçi sınıfların bağımsızlığı, kurtuluşu, iktidarı savaşıdır. İster emekçi sınıflardan gelsin, ister egemen, kendini sosyalist sayan herkesin görevi, emekçi sınıfların kurtuluşunu geciktirmek değil, kolaylaştırmaktır. Çünkü sosyalizm, artık, kitaplardan çıkmış, sokağa düşmüştür. Emperyalizme, sömürü düzenine karşı direnmeyi piknik havasından kurtarmak zorundayız. Bu dâvada öncü, lider, kahraman yoktur. "Son tahlilde", bu dâvanın biricik lideri, biricik kahramanı, biricik öncüsü, emekçi sınıflardır. Bu gerçek biline ve ona göre iş işlene!

hüseyin korkmazgil

16 mart 1920 sabahını unutmadık

a. c.

16 MART 1920

"Mondros mütarekesinden sonra İstanbul'a gelen ve Dolmabahçe sarayının önünde kara birer leke gibi durmakta olan İngiliz zırhlılarından bazıları, 16 mart sabahı erken saatlerde rıhtıma yanaşarak karaya asker çıkarmaya başladılar. Hava sisli ve soğuktu. Gemilerden çıkan tam teçhizatlı askerler, rıhtımda bekleyen kamyonlara binerek, derin bir sessizlik içinde bulunan şehrin muhtelif semtlerine dağılıyorlardı.

Şehzadebaşı'nda 10. Tümen karargâhında gece nöbetini Reşadiyeli Velioğlu Mehmet tutuyordu. Nöbetçi, saat 5,30 sıralarında karargâh binasının önünde birkaç kamyonun durduğunu ve kamyonlardan inen silâhlı şahısların hızla kendisine doğru koştuğunu görünce, silâhına davrandıysa da ateşliyemedi. İngiliz askerleri, açtıkları yaylım ateşle nöbetçiyi delik deşik ederek cansız yere sermişler, sonra da yıldırım hızıyla binadan içeri girmişlerdi. Burada işittiği silâh sesleri üzerine kapıya doğru koşan bir onbaşı da, nöbetçinin âkıbetine uğradı, ne olduğunu anlıyamadan, yağmur gibi yağan mermiler altında son nefesini verdi.

Kana doymayan İngiliz askerleri birer ikişer, askerî bando erlerinin uyumakta olduğu koğuşa girdiler ve girmeleriyle birlikte hunharca bir vahşet gösterisi başladı. Koğuşu bir anda iniltiler ve boğuk feryatlar kaplamıştı. İngiliz askerleri, cinnet getirmiş gibi o yataktan bu yatağa koşuyor, henüz uyku mahmurluğundan sıyrılmamış olan Türk askerlerini süngülüyorlardı. Can havliyle yataklarından kalkıp dışarı çıkmak isteyenler ise bu defa üzerlerine açılan ateşle, oldukları yere yığılıp kalıyorlar, dudaklarından yükselen iniltilerle son nefeslerini veriyorlardı. Koğuşun içi bir anda kan gölü halini almış, Ahmedoğlu Nasuh, Kadiroğlu Ömer Osman, İbişoğlu Abdülkadir ve Abdullah Çavuş hunharca öldürülmüşlerdi. Çeşitli yerlerinden süngü ve kurşun yarası alan 15 asker ise koğuşun içinde, yataklarında, kapı ardında inleyip duruyorlardı. Silâh seslerine ve feryatlara uyanan karargâh Komutanı Teğmen Nail yatağından fırlamış ve acele giyinmişti. Yanında 2 arkadaşı olduğu halde, neler olup bittiğini öğrenmek için üst kattaki odasından aşağı inerken, İngiliz askerleri tarafından yakalandı ve Beyazıt camiinin karşısındaki jandarma karakoluna götürülerek hapsedildi.

Ancak, müslüman halkın çoğunlukta olduğu Şehzâdebaşı gibi yerde karargah binasını basarak 6 arkerimizi şehit eden, 15 ini de yaralayan, böylelikle halka gözdağı verdiklerini sanan İngilizler için iş henüz bitmemişti. Şehzâdebaşı'nda bu kanlı facianın cereyan ettiği saatlerde diğer müfrezeler de şehrin stratejik noktalarını, postane ve resmî daireleri işgal ediyor, bu arada milliyetçi oldukları bilinen bazı şahısların evlerine baskın yaparak onları tevkif ediyorlardı. Kapılar kırılıyor, tevkifi istenen şahıs evde yoksa, her taraf en ufak bölümlere varıncaya kadar aranıyor, bu arada evde bulunan kimseler de haşin muamelelere tâbi tutuluyordu. Yine bütün bunların yanısıra süngülü askerler Harbiye Nezaretini (şimdiki Üniversite binası) işgal ediyor, Harbiye Nazırı Fevzi Paşa ve diğer subayları dışarı çıkarttıktan sonra, içerde 2 saati bulan bir arama faaliyetine koyuluyorlardı. Diğer gruplar da üzerlerine düşen görevi yerine getirmiş, Harbiye, Beyoğlu ve Merkez postanelerini işgalle, burada görevli bulunanları tartaklıyarak süngü zoru ile dışarı çıkarmışlardı. Ancak bunlardan Manastırlı Hamdi, işgâli bütün teferruatıyle Ankara'ya, Mustafa Kemal'e duyurmaya muvaffak olmuştu.

Kısa bir süre içinde, İstanbul'un bütün stratejik noktaları, postaneler, resmî daireler işgal altına alınmış, sokaklarda süngülü İngiliz askerleri devriye gezmeye başlamıştı."

MANASTIRLI HAMDİ

Atatürk, "Nutuk"ta, bu olayı nasıl öğrendiğini şöyle anlatmaktadır:

Efendiler, 1920 senesi martının 16. günü öğleden evvel, saat onda, Manastırlı Hamdi Efendi, makina başında şöyle bir telgraf verdi:

Deraliye, 16.3.1920

Ankara'da: Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine,

Bu sabah Şehzadebaşı'ndaki muzıka karakolunu, İngilizler basıp orada ki askerlerle İngilizler müsademe ederek neticede şimdi İstanbul'u işgal altına alıyorlar. Berâyı malûmat mâruzdur.

Manastırlı
Hamdi

Ben, bu telgrafın altına kurşun kalemiyle "serian kolordulara benim imzamla M. Kemal" işaretini koyduktan sonra bu telgrafı verenden istizahata başladım. Manastırlı Hamdi Efendi mütemadiyen malûmat vermeye devam etti:

Bizim en emniyetli bir arkadaşımız var ki yalnız o değil, herkes, yani gelen söylüyor. Şemdi de Harbiye'nin işgalini haber aldık. Hattâ Beyoğlu telgrafhanesinin önünde ingiliz askeri olduğunu, fakat telgrafhaneyi işgal edip etmeyeceği meçhuldür.

Bu esnada efendiler, Harbiye telgrafhanesinden memur Ali malûmat vermeye başladı:

Sabah İngilizler basarak altı kişi şehit ve onbeş kadar da mecruh oldu. Şimdi, İngiliz askerleri dolaşıyor. Şimdi işte ingiliz askerleri Nezarete giriyorlar. İşte içeri giriyorlar. Nizamiye kapısına. Teli kes! İngilizler buradadır.

Tekrar Manastırlı Hamdi Efendi bizi buldu.

Paşa Hazretleri,

Harbiye telgrafhanesini de İngiliz bahriye askeri işgal edip teli katettiği gibi bir taraftan Tophane'yi işgal ediyorlar, bir taraftan zırhlılardan asker ihrac olunuyor. Vaziyet vahamet kesbediyor efendim. Sabahki müsademede 6 şehit, 15 mecruhumuz vardır. Paşa hazretleri, emr-i devletlerine muntazırım. 16 Mart 1920.

Hamdi

Hamdi Efendi devam ett:

Sabahki, bizim asker uykuda iken, İngiliz bahriye efradı karakola gelip, işgal etmekte iken, askerimiz uykudan şaşkın kalkınca müsademeye başlanıyor. Neticede bizden altı şehit, onbeş mecruh olup bunun üzerine zaten melânetlerini tasavvur etmiş ki, hemen zırhlıları rıhtıma yanaştırıp Beyoğlu cihetini ve Tophane'yi işgal edip bir taraftan Harbiye Nezaretini işgal etmişler, hattâ şimdi ne Tophane ve ne de Harbiye telgrafhanesini bulmak kabil olmuyor. Şimdi de haber almış olduğuma nazaran Derince'ye kadar tevessü ediyormuş efendim.

İşte Beyoğlu telgrafhanesi de yok. Allah muhafaza buyursun. Burasını işgal etmesinler. İşte Beyoğlu telgraf memurları, müdürleri geldiler. kovmuşlar.

Bir saate kadar burası da işgal olunacaktır. Şimdi haber aldım efendim.

Hayati Bey merhum, benim ilk haber telgrafı üzerine yaptığım işaret veçhile, verilen malûmatı hülâsa etmiş. Rumeli ve Anadolu'daki bilcümle kumandanlar adresine keşide ettiriyordu. Bir an evvel İstanbul üzerinden Edirne'ye keşide ettirilmesini söylemiştim (Ves. 255). Hamdi Efendi:

Emr-i samileri infaz olunuyor. Edirne'ye yazıyorum ve hep merkezleri hazır ettirdik.

Hamdi Efendiden: "Mebusan için bir haber aldınız mı? Mebusan telgrafhanesi muhabere ediyor mu?" diye sordum. Hamdi Efendi:

Evet yapıyor. 14. kolordu kumandanı hazır. Paşa istiyordu verelim mi?

Efendiler, bundan sonra artık Hamdi Efendinin sözünü işitmedik. İstanbul merkezinin de işgal edilmiş olduğuna hükmettik.

Bu hamiyetli ve cesur, Manastırlı Hamdi Efendi olmasaydı, İstanbul felâketini kimbilir haber almak için ne kadar intizarlar içinde kalacaktık. İstanbul'da bulunan nâzır, mebus, kumandan, teşkilâtımız mensupları içinden bir zat çıkıp vaktiyle bize haber vermeyi düşünmemiş olduğu anlaşılıyor. Demek ki cümlesini heyecan ve helecan kaplamıştı. Bir ucu Ankara'da bulunan telin İstanbul'da bulunan ucuna yanaşamayacak kadar şaşkın bir hale gelmiş olduklarına bilmem ki hükmetmek caiz olur mu? Telgraf memuru Hamdi Efendi bilâhare bizzat Ankara'ya gelerek, karargâhımız telgraf memurluğunu ifa etmiştir. Kendisine borçlu olduğum teşekkürü burada alenen ifade etmeyi millî ve vatanî vazifelerimden addederim. (*)

VE... 10 ŞUBAT 1969

Emperyalist Amerika'nın Akdeniz'deki jandarması 6. Filo İstanbul'da. Mehmetçik, gönül eğlendirmek için karaya çıkacak Amerikan erlerini ve subaylarını, emperyalizme karşı direnen Türk gençliğine ve halkına karşı korumakla görevlendiriliyor:

"Dolmabahçe tören plâtformu, Amerikan gemilerinin geliş nedeniyle tamamen Merkez Komutanlığına bağlı birlikler tarafından kontrol altına alınmış, buraya sivillerin giriş - çıkışları yasaklanmıştır. İnzibat erleri, Dolmabahçe Camii ve Saray'da mevzilenmiş, bazıları da askerî taşıt araçlarında hazır durumda bekletilmiştir. Toplum ve takviye polisler, Mithatpaşa Stadı ile Dolmabahçe koruluğunda kalmışlar, inzibat erleri, Dolmabahçe'de geniş bir sahayı birerle kolda abluka ya almışlardır (11 Şubat 1969 günlü gazetelerden)."

Ve böylece, Türk vatanının bir parçası Türkler için yasak bölge, emperyalistler için ise tören plâtformu yapıldı.

Bu durum karşısında, Atatürk'ün Gençliğe hitabı çok derin bir anlam taşımaktadır:

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir.

(*) NUTUK, Cilt I, S. 411 - 413

gerçeklerden korkanlar özgürlükleri kısıtlarlar!

kemal sülker

KURSAKTA KALACAK HEVESLER

Gerçekler acıdır, uyarıcıdır. Türkiye'de gerçeklerin dile getirilmesi, halkın bilinçlenmesine yardım eder. Bilinçlenen halk da, kendisini sömürdüğü, horladığı, aldattığı halde işbaşında kalmak, ya da yine işbaşına geçmek isteyen sömürücü sınıfların aday listelerine yüzçevirir. İktidarlar bunu bildikleri için, sağlanabildiği kadar gerçekleri örtbas etmeye, halkın bilinçlenmesine yarayan özgürlükleri kısıtlamaya çalışırlar. Bu çabalarının verimi ölçüsünde de emellerine muvaffak olur, halkı aldatarak, halka karşı politikalarını yürütürler.

"Anayasa Nizamını Koruma" adı altında, Anayasada yer alan çeşitli özgürlükleri yoketmeye girişen İktidar, en çok, bilinçlenmekte olan sınıfı, işçi sınıfını, hedef tahtası yapmıştır. Bu tasarı, işçi sınıfının, Anayasada yer alan haklarına sahip çıkmasını önlemek ve demokratik yollardan iktidara doğru yürümesini durdurmak amacı gütmektedir. Çünkü her geçen gün biraz daha gerçekleri gören ve sınıf bilincine eren emekçi halkımız, önümüzdeki seçimlerde sömürücü sınıfların partilerine daha az oy verecektir. Bunu sezenler, hükmetme, işbaşında kalma sürelerini uzatmak için kısa yoldan özgürlükleri kısıtlamaya koyulmuşlardır.

Türkiye gerçekleri, bu yola gidenlerin hesaplarında hep yanıldıklarını kanıtlamaktadır. CHP iktidarının özgürlükleri en çok kıstığı, halkın gerçekleri öğrenmesine en çok engel olduğu 1940 - 1941 yıllarında yöneldiği sömürücü sınıfların diktasını kurma çabası, çok çok 10 yıl sürebilmiş

ve 1950'de CHP iktidarı sona ermiştir. Demirel iktidarının ömrü, mutlaka, CHP diktasının süresinden çok kısa olacaktır. Zira ortam, ekonomik baskılar, idare etme biliminden çok az nasibi olanların yönetici durumuna gelmesi, sosyalist muhalefetin Meclis içinde güçlü bir programla temsil edilmekte bulunması bunu gerektirmektedir. Sosyalizmin emekçi sınıfların doktrini olduğunu öğrenenler, sınıf açısından olayları değerlendirdikçe, Demirel yönetiminin ömrü kısalmaktadır. Çıkarcı çevrelerin yararına işleyen bir düzenin içyüzünü öğrenen, yöneticilerin kimliklerini ve kimlerle işbirliği ettiğini gören halkımızın uyanışını durdurmak, asla mümkün olamıyacaktır.

Sosyal anayasamızın tanıdığı özgürlükler bozuk düzenin her gün gözler önüne serilmesine imkân verdiği için, İktidar, gerçeklerin bilinmesini önleme sevdasına kapılmıştır. Getirilecek tasarı sömürülen, horlanan, yoksul bırakılan, eğitilmeyen, hurafelerle aldatılan, oyalanan geniş kitlelerin bilimsel açıdan yapılan uyarmalara kapalı bırakılmasını istemektedir. Gerçeklerden korkanların özgürlüklere saldırması bundandır. Bugün gerçekler dile getirilebildiği için, egemen sınıfların temsilcileri, saygı yerine hor bakışlarla karşılanmakta olduklarını anlayacak kadar tecrübeli ve bilgilidirler. Pahalılık, varlıklı sınıfları kayırma, emekçi halkı vergilerle çökertme, işsizlik, partizanlık, kara kuvvetten medet umma, devrimci gençliği, uyanık işçileri baskı altında tutma, sosyalist muhalefete çelme takma, kanundışı baskıları, dayağı, işkenceyi, avantayı tercih edenleri kayırma belgelerle dile getirilince elbette köylüsü kentlisiyle geniş halk yığınları uyanacak, Anayasa haklarına sarılacak ve yepyeni nitelikte bir 1950 seçim eylemini gerçekleştirecektir.

AYNİ YOLUN YOLCULARI

1940-41 CHP'sinin halkı gerçekleri öğrenmekten nasıl alakoyduğuna bazı örnekler vererek, İktidarı uyarmak isteriz.

1940-41'lerin iktidarı, her türlü özgürlüğe karşıydı; örgütlenmeye karşıydı; sınıf gerçeğine karşıydı; bir demir yumruk haline gelmişti. O günün koşulları, bu ağır baskılar ve önemli yokluklar hüküm sürerken, iktidarı ancak 6 yıl ayakta tutabildi. 1946'da oylara saygılı bir seçim yapılsaydı devrilecek olan iktidar, kendinden çok şey sak-

---

ben de oradaydım!

"Amerikalı nerede?" diye soruyorlar. Amerikalı, çalıştığımız fabrikalarda, çıkarttığımız petrolde, sarı sendikalarda, iç'len gazozda, kültürümüzde, bombalandığımız Singer'de, kurşunlandığımız ve binlercemizin işinden atıldığı Keban'da, 35 milyon metrekarelik vatan toprağımızdadır. Amerikalı, ilköğretimde süttozu, ortaöğretimde barış gönüllüsü, iktidarda akıl hocasıdır.

Akdeniz'de Araplara karşı İsrail istilâcılarını destekleyen, Kıbrıs sularında Mehmetçiği durduran, istemediğimiz halde savaş gemilerini limanlarımıza doldurup bizi sözde ziyaret eden, Amerika'dır.

Sömürüye karşı direncimizi kırmak, yerli ortaklarına güç vermek.. "Biz ,Amerika'nın Ortadoğudaki çıkarlarını koruyoruz" diyor 6. Filo'nun komutanı. Ve işbirlikçilerine tatlı gazel gibi geliyor bu sözler.

Yıl 1918. İstanbul limanında emperyalist savaş gemileri ve Sultanahmet'te kurtuluş mitingi.

Yıl 1968. Ay temmuz. Amerika'nın 6. Filosu Dolmabahçe'ye demirlemiş. İkinci kurtuluş savaşı başlamış. Arkada iki şehit: Vedat Demircioğlu ve Atalay Savaş.

Yıl 1969. 10 Şubat. 6. Filo yine Türkiye sularında.

16 Şubat Pazar. Mustafa Kemal gençliği ile Mustafa Kemal işçisi elele. "Emperyalizme ve Sömürüye Hayır!" yürüyüşü saat 14.00'de Hürriyet meydanında başladı. Devrim için Hareket Tiyatrosu, Vietnam halk savaşını oynadı; temmuz 68'de 6. Filo'nun gelişi, Demircioğlu'nun şehit edilişi canlandırıldı; sonra da "İşçi - Gençlik elele", "Bu kan kusan düzene son!", "Bağımsız Türkiye", "Milli Ordu", "Amerikalı it, evine git!", "Filo geldi, zam geldi", "Kahrolsun Amerika!", "Emek bizden, yemek sizden", Zam zam zam, ucuzluk ne zaman?" sloganlarıyla yürüyüş, Dolmabahçe'den Taksime doğru başladı. Taksim'de konuşmalar yapılacak ve yasal yürüyüş bitecekti. Oysa, Dolmabahçe'deki camilerde 6. Filo'ya karşı sabah namazı kılan 31 Mart heveslileri, iktidarın bekçisi Toplum polisi ile elele, yasal yürüyüşü engellemek için hazırlık yapıyorlardı.

Yasal yürüyüşün en önünde gidenlerdendim. Taksim'e vardığımızda, Toplum pol'si, barikat kurarak, öndeki bin kişiyi gerideki dokuzbin kişiden ayırdı, Taksim'e çıkmasını engelledi; bununla da yetinmiyerek, topsakallı yobazlarla birlikte bize karşı saldırıya geçti. Topsakallı yobazlar, "Allah alllah!" sesleriyle polis barikatını zahmetsizce aşarak, çivili sopalar ve taşlarla bize saldırdılar. Yağmur gibi taş yağıyor, su gibi kan akıyordu. Üstelik, bu satılmış yobazların yakalarında Türk bayrağı vardı! Polisin attığı ses ve sis bombaları, topsakallı satılmışların azgınlığını daha da artırıyordu. Cankurtaranlar, yaralıları hastanelere kavuşturamıyacak durumdaydı. Yakası bayraklı olanlara, hastane için öncelik tanıyordu. Başıma yediğim çivili sopadan, kanlar yüzümü kapatmıştı Kulağıma sesler geliyordu: "Solcudur, gomonisttir, allahsızdır, vurun!" Canımı zor kurtarabildim. Gözümü açtığımda, İlk Yardım Hastanesi'ndeydim. Ondokuz yaşındaki işçi kardeşim Duran Erdoğan, gözlerimin önünde canverdi. İlk Yardım Hastanesi'nde tedavisi yapılanlar yine yakası bayraklılardı. Doktorlar, tıbbi müdahalede bulunacakları yerde, polisle birlik olmuşlar, Duran Erdoğan'ın üstünü arıyor, kimliğini tespite çalışıyorlardı. Oysa, adlî müdahale yerine tıbbî müdahale görevlerini yapmış olsaydılar, Erdoğan ölmezdi. Benim kanaatim budur. Ben, doktorlara, "önce kurtarın da sonra arayın üstünü" dediğimde, bir ses, "işçidir, işçi.." cevabını verdi. Ve Erdoğan öldü.

Aytaç da ölmezdi. Aytaç da öldü. Çünkü bayrak yoktu yakasında!

Amerikan emperyalizmiyle işbirliği yapanlar şunu iyi bilsinler ki, başlamış olan kurtuluş ve bağımsızlık savaşını hiç bir güç durduramıyacaktır. Dünyanın hiçbir yerinde ,yobazla polisin desteklediği haksızlık düzenleri yaşamamıştır. Yasal hakları kana bulayanlar, din perdesine bürünüp CIA ajanlarına yataklık ve uşaklık edenler, alınlarına silinmez damgayı yemişlerdir.

Kahrolsun emperyalistler! Kahrolsun onların uşakları! Yaşasın demokratik ve tam bağımsız Türkiye!

attilâ ipek

lanan halkın oylarıyla ancak 1950'de kanun yoluyla iktidardan düşürüldü. Bugünün iktidarını da aynı yoldan düşüş beklemektedir. Çünkü bu kez halktan gizlenmeye çalışılanlar, o dönemden çok daha etkin, çok daha uyarıcı, çok daha bilinç verici gerçeklerdir. Üstelik bugün bir de Anayasa ve güçlü bir Anayasacı güçler, örgütler vardır.

İşte, CHP'nin 1940-41'lerde uyguladığı, basının özgürlüğünü yokeden DİREKTİF'ler ve görünmeyen SANSÜR örnekleri:

1) Muayyen bir sınıf veya halk zümresinin mâruz kaldığı herhangi bir haksızlıktan veya vaziyetlerinin ıslah edilmesinden bahsedilirken bu neşriyatın mevzuubahis sınıfı tahrik etmeyecek mahiyette olması lâzımdır. Misal: yabancı garsonlar meselesi, küçük memurların zaruret içinde bulundukları ve maaşlarına zam yapılacağı (8/12/1940).

2) Bugünlerde vukua gelen tren kazaları hakkında hiçbir suretle neşriyat yapılmaması Matbuat Umum Müdürlüğünden emredilmiştir. Ajans verirse yazılabilecektir (4/2/1941. Nöbetçi Birinci Şube Müdür Muavini Süleyman Sırrı).

3) Avrupadan gelen bazı talebelerimizin gazetelere yaptıkları beyanat münasebetiyle, bu gibi neşriyatın bir takım mahzurlar tevlid edeceği ve binaenaleyh bunların matbuatımızda yer almaması 28/8/1940 tarih ve 1862/2263 sayılı tamimimizle bildirilmişti.

Talebe beyanatlarından bahis her türlü neşriyat, geldikleri memleketlerde kalan diğer talebelerimizin vaziyetlerini müşkülleştireceğinden bu kabil yazıların gazetelere geçirilmemesini tekiden ve bilhassa rica eder, saygılarımı sunarım (19/2/1941. Matbuat Umum Müdürü Selim E. Sarper).

4) Vergilere mutasavver zamlar hakkında hiç bir neşriyat yapılmaması tebliğ olunur (19/3/1941. Emniyet Nöbetçi Müdürü).

5) Zata mahsus ve aceledir: Cumhurreisimizin yakında yapmaları mutasavver olan seyahat hakkında gazetelerimizde hiç bir neşriyat yapılmaması yüksek Başvekâletten ehemmiyetle rica edilmektedir. Saygılarımla bildiririm (İstanbul Valisi Y. R. Demirtaş).

neden yürüdük?

Yirmi binden fazla öğretmenin, dar olanaklarını zorlayarak Ankara'ya kadar gitmesi, orada, emperyalizme karşı sloganlar haykırması ne demek? Çoğu ak saçlı ama yiğit, Anadolu'nun bu yağız çocukları kim için adımlıyor bu yolları? Emekçi halk yığınlarının gerçek öncüsü bu yurtsever insanlar, bilinçli, erdemli, yürekli adımlarla nereye gidiyorlar?

15 Şubat Yürüyüşünün, birçok kimsenin sandığı gibi, maaş artırılması, yaşama koşullarımızın düzeltilmesi falan gibi konularla doğrudan ilgisi yoktur. Devrimci öğretmenler, toplum çıkarlarını kişisel çıkarlarından üstü tuttukları için, bu tip anlamsız davranışları "sarı sendikacı"lara ve "danışıklı oynayan öğretmen örgütleri"ne bırakmışlardır. Açıkça belirtelim ki, öğretmenin mutluluğu, emekçi halk yığınlarının esenliğinden ayrı tutulamaz. Aç - açık, kir - pas içindeki öğrencilerle birlikte çalışan öğretmenin -koşulları uygun olsa bile- mutlu olduğu söylenemez. Eğer öğretmen bilinçli ve yurtsever ise, emekçi halkın yoksunluklar içinde yaşayışı, onun için, çekilmez üzüntü kaynağı olur. Çelişkileri görmeyi, bilimsel düşünmeyi bu üzüntü ile öğrenen öğretmenler, tüm bu düzensizliklerin, "emperyalizm" sözcüğünde düğümlendiğini görürler. Büyük Eğitim Yürüyüşü'nün gerçek amacı, öğretmenleri emperyalizme karşı hazırlamak, böylece, tam bağımsız, gerçekten özgür, yabancı etkilerden arınmış, demokratik bir Türkiye yaratma özlemi biçiminde görünmektedir.

Vietnam'dan Bolivya'ya kadar, dünyanın her yerinde ocakları söndüren, beyinleri yıkayan, yoksul halk yığınlarını inleten emperyalist - saldırgan Amerika, kanlı ellerini bu kez de ülkemizin üzerinde pervasızca dolaştırmaktadır. Dünya üzerinde denediği, çoktan iflas etmiş oyunlarını, ilk kurtuluş savaşını vermiş ülkemizde de denemektedir. 6. Filo bunun için sık sık Türkiye'ye gelir. Programlarımıza bu nedenle el - atar Amerika. Barış gönüllüleri bu yöntemi uygulamak için dolaşıyor ayaklarımızın altında. Süttozu, doğum kontrolü, spor toto hep bu zincirin halkalarıdır. Amerika'nın yerli ortaklarının, gerçek yurtseverlere çamur atması boşuna değil! Saldırgan Amerika'nın gerikalmış ülkelerde bulunuşunun tek nedeni, soymak ve sömürmektir. Kapitalist yönetim biçimi, soymak ve sömürmek temeli üzerine kurulmuştur. Eskiden silâhlı savaş yoluyla girilen ülkelere bugün, gizli kanallardan, diplomatik, ekonomik yollardan girilmekte, soygun ve sömürüyü halk kitlelerinin gözünden saklamak için, akla gelmedik oyunlara başvurulmaktadır: Yerli ortak kullanmak, eğitim yardımı, uzman, rapor v.b. hep, bu oyunlardandır. Amerika, ülkemizin eğitimini içinden çıkılamıyacak biçimde bozmuş ve ülkeye yaramaz hale getirmiştir. 1962 Program taslağı, Amerikalı uzmanların öncülüğünde, emperyalizme hizmet edecek biçimde hazırlanmıştır. Üç - beş aracıya apartman kazandırmaktan başka, Türk halkına hiçbir yararı olmayan bu tip programlar, ulusal düşünceler etrafında birleşmemizi engellemekte, soygun ve sömürü düzenine karşı çıkamayan, uyuşuk, pısırık, şartlanmış yurttaşlar yetiştirmeyi amaç almaktadır.

Her düzeydeki okullarımızda okutulan ders konuları da bir âlemdir! Amerika'nın yıllık petrol üretimi, Kuzey İtalya'da elde edilen "beyaz kömür", Ural dağlarının eteklerindeki demir - çelik kuruluşları, Frikyalıların yaşayış ve uygarlıkları, davar çobanı veya çiftçi olacak bir köy çocuğunun nesine gerek, anlamak olanaksızdır!

Tüm bu tutarsızlıkların, düzensizliklerin, anlamsızlıkların çözüm yolu, emperyalizme, iç ve dış sömürüye karşı bilinçlice direnmektir. Çirkin Amerikalıyı tezgünde yurdumuzdan defetmedikçe, "Ertem, istifa!", "Sosyal adalet" gibi sloganların hiçbir anlamı olmıyacaktır.

15 Şubat Yürüyüşü'nde, devrimci öğrenci ve işçi örgütlerinin bilinçli öncülüğünde, Amerikan emperyalizmine karşı öğretmenlerin hıncı bilenmiş, işbirlikçilerinin oyunları dile getirilmiştir. Şimdi en önemli eylem başlıyor: Bu gerçeklerin halkımıza dosdoğru anlatılması! Bunlar anlatılarak, çilekeş, yiğit, barışsever halkımız anti-emperyalist mücadeleye hazırlanacaktır. Onbinlerce öğretmen ve devrimci genç, "Kurtuluş"a doğru bunun için yürüdü ve yürümeğe devam edecektir.

mehmet şahin

Sayın Cumhurreisimiz İsmet İnönünün memleket içinde yapmaları mutasavver olan seyahatları hakkında matbuatın hiç bir suretle neşriyatta bulunmaması Başvekâlet Yüksek Makamından emir buyurulmuştur. Tebliğ olunur (5/6/1941. Nöbetçi Emniyet Müdürü A. Korkut).

6) Bugünlerde Suriye açıklarında Refah adlı bir Türk motorunun batmış olması hakkında matbuatımızda neşriyatta bulunulmaması rica olunur (25/6/1941. M. U. M. Selim Sarper).

7) 1/7/1941 gün ve 13754 sayılı tebligata ektir:

1 — Sizlerle vilâyet makamında vali, Parti müfettişi, emniyet müdürü beraber olarak son görüştüğümüz sırada ne gibi bilgi ve yazıların yazılması ve mevzu ittihazı ve resimler derci zararlı olacağı ve memnu bulunduğu birer birer ve mucip sebepleriyle izah edilmiş ve not da almıştınız. Bu notlar Örfi İdare Komutanlığında da mahfuzdur. Ve bunu müteakip iaşe müsteşarının İstanbula gelmeleriyle yine bazı neşriyatta bulunulmuş ve beyanatını neşrile yukarıda görüşüldüğü ve kararlaştırıldığı söylenen esaslardan inhiraf etmiştiniz. Tekrar Beyoğlunda matbuat salonunda yine valinin huzuriyle beraber toplanmış ve görüşmüştük. Bu sırada her kim tarafından ne beyanat verilirse verilsin, yazılması menedilen hususlardan olan bu gibi beyanatın yazılmamasını son defa rica etmiştim.

Bu defa Boğazda yapılan manevra ve tatbikatlar dolayısiyle yine mukarrerat hilâfı askeri bilgiler ve icraat veren ve bildirilen yazılar görülmüştür. Ve bunda mâzeret olarak da büyük zevatın beyanatı olduğu ileri sürülmüştü.

Matbuat müntesibi münevver tabakaya söylenen her söz mutlaka gazeteye geçmez. Bahusus ki Örfi İdarenin mevcud bulunduğu bir mıntakada ve evvelce de müteaddit defalar hayırhahane tebligat yapılmış esaslar dahilinde herhangi zat tarafından beyanat ve malûmat verilirse verilsin, bu beyanatın yazılmaması lâzım geldiğini ve ancak Örfi İdare Komutanlığının müsaade ve malûmatı dahilinde hareket edilmesi icab eylediğini müdrik olamayacağını kabul etmekten hicab duyarım. Binaenaleyh yüksek tanıdığımız ve tanınmasına devam edilmesini candan istediğimiz ve her türlü hassasiyete sahip addettiğimiz ve addedilmesini istediğimiz kıymetli matbuatımızdan ve müntesiplerinden mukarreratımız hilâfı asla bir hareket sâdir olmamasını son defa olarak taleb etmekle müteessirim. Ve bâdemâ meydana gelecek ve görülecek bu ve emsali kusur ve dikkatsizliklerin af ile muamele göremeyeceğini yine sizlere katiyetle bildirmek zaruretinde olduğumdan müteessirim. Umarım ki, Örfi İdare Kanununun bahşettiği selahiyetleri matbuata tatbika lüzum bırakmazsınız (5/7/1941. Örfi İdare Komutanı Korgeneral Ali Rıza Artunkal).

8) Müstear isimle veya rumuzla askerî makaleler yazan askerî muharrirlerin hüviyetlerinin bilinmesine Örfi İdare Komutanlığınca lüzum hasıl olduğundan gerek bunların, gerekse alelumum müstear isim veya rümuz kullanan muharrirlerin isimlerinin mezkûr Komutanlığa arzedilmek üzere büromuza kısa bir zamanda iş'arı (1/9/1941. Matbuat Bürosu Memuru Süreyya).

Bu yasaklamalar dışında, İnönü'nün resimlerinden hangilerinin konulup hangilerinin konulmayacağı, hangi haberin kaçıncı sayfada ne şekilde yer alacağı şeklinde nice yasaklamalar yapılmıştır. Bu iç konularla ilgili olanlar dışında, dışişleriyle ilgili bir sürü gizli yasaklama olmuş,

biz de yaşıyoruz: 2

Biz, yüzyıllardır sürdürürüz bu yaşayışı. Kimse sormaz, söylemeyiz biz de. Doğar doğmaz duymuşuzdur köylülüğümüzü. Üstümüzde - başımızda, yediğimizde - içtiğimizde köylülük... Dil de bilmeyiz üstelik. Yabanın önünde başımız eğik, sesimiz - soluğumuz kesiktir bizim. İtilir - kakılırız, sövülür - dövülürüz; diyemeyiz bir tekini.

Ağamız vardır bizim, şıhımız vardır. Elimiz onlar, dilimiz onlardır bizim. Biz yol bilmeyiz, iz bilmeyiz. Giymez, onlara giydiririz; yemez, onlara yediririz. Hükümet karşısında iki söz edemeyiz. Haksızlığa uğrarsak, bir hâcetimiz olursa, ağamıza, şıhımıza bildiririz. Biz köylüyüz. Ondan öte yol bilmeyiz. Biz onlardan memnunuz, onlar bizden. Kim ne karışır?

Bir çulsuz Abdo'yu kim alır ki karşısına? Amma, ağamız bin Abdo'dur. Bin Abdo'dan bir Sıddık Ağa doğar. Bir Sıddık Ağa giderse bir Sıddık Ağa gelir. Abdo gene Abdo'dur; çulsuz Abdo, ekmeksiz Abdo, dilsiz Abdo. Abdo'lar....

Biz ağasız iş yapamayız, siz dayısız. Sizin dayınız neyse, bizim ağamız o.

Bizim ağamızla sizin dayınızdan kurtuluşun yolu ne?

Bırakın lâfebeliğini de, azıcık onun yolunu gösterin bize. Biz köylüyüz, anlamayız başka dilden.

gökhan karaşahin
Bingöl

DÜŞÜNÜN

Aydın gençlerimiz gösterin çaba,
Vatanı milleti bizi düşünün.
Bağımsız Türkiye kurmaklık için
Atamın gittiği izi düşünün.

Anlaşıldı sömürgen'in emeli;
Yeniden atalım biz bu temeli.
Ya kurtuluş ya da ölüm demeli,
İkili anlaşma sözü düşünün.

Köylerden kentlerden selâm var size,
Yedirmeyin hakkımızı faşizme.
On köyün kazancı bir günlük meze;
Kuzuyu tavuğu kazı düşünün.

Gezin Doğumuzu düşünmen kışı,
Haşo'nun Memo'nun perişan eşi.
Ara verip uzatmayın bu işi,
Bugün yarın demen, tezi düşünün.

Bu vatan bizlere emanet oldu,
Atamdan bizlere yadigâr kaldı;
Devranî'yem hesap günleri geldi;
Sene 69, güzü düşünün.

âşık devranî

Yukardaki çağrı, Âşık Devranî (Hasan Devranî Tutal)'nin yakında yayınlanacak olan "GERÇEK OZANLAR SUSMAZ" adlı kitabından alınmıştır.

direktifler verilmiş ve yazarların özgür düşüncelerine gem vurulmaya çalışılmıştır. Bunlara dair de birkaç örnek vererek, özgürlüklere el atılınca basının ne hal alacağını anlatmakta yarar görüyoruz.

1) Yunanlılara sempati, İtalyanlara hakaret etmeden ağır başlı aleyhtarlık, İtalyanların Yunanlılardan isteklerinin ağır olduğu, Almanyanın bu işte rolü olmadığı (4/11/1940).

) Mussolininin nutkunda Türkiye, Yugoslavya, Yunan ve Mısıra karşı kullandığı teminat kılıklı lisan ve sözler manşet ve serlevhaya veya başlığa alınmayacaktır.

) İtalyanın harbe müdahalesi hakkında umumi tefsirler yapılabileceği gibi tecavüzsüz ve tahriksiz tenkidlerde de bulunulabilir her tecavüz hareketinde olduğu gibi.

) Bazı gazetelerimizde Devlet reisleri ve bilhassa Fransa Devlet Reisi Mareşal Peten aleyhinde şiddetli neşriyatta bulunulmaktadır. Şikâyet vukuunda bu kabil neşriyatta bulunan gazeteler hakkında kanunî takibatta bulunulacaktır.

) Romanyaya dair evvelki talimata gazetelerimizin riayet etmemekte olduklarına bir kere daha nazarı dikkati celbederim.

) Yukarıda sayılan memleketler matbuatı bizim aleyhimizde neşriyatta bulundukları takdirde ve ancak bu ahvalde aleyhimizdeki yazıyı neşreden gazetenin adını ve tarihini, numarasını, varsa muharririnin imzasını ve yazının serlevhasını zikretmek suretiyle mukabelede bulunulabilir.

) Harici siyasetimizle memleket efkârı umumiyesinin ve matbuatımızın ihlâl etmek istemeyeceğinden emin olarak yukarıdaki ricaları bir defa daha arkadaşlarıma tebliğ ediyorum (Emniyet Nöbetçi Müdür aracılığıyla Örfi İdare Komutanlığından bildirilmiştir).

2) Bulgar Başvekilinin nutku hakkında: Nutkun "revizyonist politika taraftarıyız" gibi tâdilciliğe taallûk eden kısımları ve "nazi, faşist, komünist değiliz. Bunlar bize uymaz" gibi rejime taallûk eden parçaları meskût geçilerek diğer kısımları lehde olarak kabul edilmek suretiyle tefsir ve tahliller yapılacak (13/1/1941. Telefonla, Nöbetçi Müdürü).

3) Alman Sovyet münasebatında bir anlaşmazlık veya gerginlik mevcud olduğuna ve bu münasebatın yakın veya uzak bir tarihte bir çarpışmaya müncer olacağına dair hiç bir haber verilmeyeceği gibi bu hususta telmihan dahi şimdilik neşriyatta bulunulmayacaktır.

) Romanyadaki hadisat esnasında bir Alman binbaşısının katline mütedair olan haber hakkında verilen normal malûmat haricinde neşriyat ve tefsirde bulunulmayacaktır.

Bu iki noktayı gazetelerimizin ehemmiyetle nazarı dikkatte bulundurmaları Matbuat Umum Müdürlüğünden tebliğ edilmiştir (21/1/1941. Emniyet Nöbetçi Müdürü Sırrı Fırat).

4) Sovyetler Hakkında: 25/3/1941 tarihinde neşrolunan Türk - Sovyet deklarasyonunun tefsiri sırasında matbuatımızın mevzuun nezaketine binaen aşağıdaki noktaları gözönünde bulundurmasını ehemmiyetle rica ederim.

....

.. .

Bu deklarasyonun ikinci maddesindeki (Türkiye tecavüze uğradığı takdirde) cümlesi ile mukayyed olan bîtaraflığın mefhumu muhalifi etrafında neşriyat ve tefsirlerde bulunmak zararlıdır.

Komşu memleketin bu deklarasyonunun Sovyetlerle Almanların arasının açılmakta olduğuna dair bir emare gibi görmek ve bu suretle tefsir etmek faidesizdir ve arzu edilmemektedir (25/3/1941. Matbuat Um. Md.).

İşte bu özel emirler (hiç bir yerde şimdiye kadar yayınlanmamıştır, bu yazıda ilk kez örnekler verilmektedir), arzu edilen ölçülere göre yıllarca basını yönetmiş, baskı altında tutmuş ve kamuoyundan birçok gerçeğin gizlenmesini sağlamış, yapmacık bir beraberlik havası yaratılmaya çalışılmıştır.

D.P.'nin son yıllarında da aynı yola başvurulmuş, görülen ve bilinen şeylerin kamu katınca anlaşılmaması için sıkıyönetimden de yararlanılmış, sansüre de başvurulmuş, yasaklamaya da gidilmiştir. Vâdedilenin aksine bir yol izlenmiştir. Sonu ne olmuştur? 27 Mayıs hareketini dâvet etmiştir.

Bugün, sosyalist muhalefetin varlığı, yayınlar, devrimci sendikalar, devrimci gençlik örgütleri, bağımsız, özgür kalemler tarafından etkilenen ve aydınlanan geniş emekçi halk kitleleri, bu özgürlükleri tattıktan sonra baskı kanunlarına kolay kolay boyun eğmezler ve bağımsız Türk yargıçları, bu baskı kanunlarına göre Anayasaya uygun nitelikteki söz ve yayınları ve eylemleri elbette cezalandırmaz, cezalandıramazlar. Öyleyse demokratik düzeni tehlikeye düşürecek, kitlelerin gerçekleri öğrenmesini bir süre erteleyebilecek, fakat iktidarı normal olmayan yollarla ayakta tutmaya çalışacak bu çabalar neye yarar? Bize göre, bu çabalar, bu düzeni ve bu yöntemi isteyenlere -evet, sadece onlara- unutulmaz manevî acılar getirmekten öteye bir işe yaramaz.

Basını ikinci baskılar yapmaktan alakoyan, önemli olaylar hakkında bağımsız komanter yapmayı yasaklayan, tren kazalarını, vergilere zammı yazmayı önleyen, İran Şahına övgüler isteyen emirler neyi çözümlemiştir? Hiçbir şeyi!.. Bugün, düne ait pek çok ifşaat yapılmış, hattâ 27 Mayıstan sonra haklı - haksız pek çok insanın (parlâmenterlerin ve iktidarda olanların) ipliğinin pazara çıkarılması yolu açılmıştı. Anayasa dışına düşen herhangi bir iktidarın yöneticilerini yarın ne gibi geleceklerin beklediğini ne tahmin edebiliriz, ne de tahmin etmek isteriz. İktidardakiler ve egemen sınıfların temsilcileri baskı ve zulüm makinelerini işletmedikleri takdirde, demokratik hayatın en geniş özgürlük içinde yürümesi tek arzumuzdur. İşçi sınıfının baskı altında bırakılmasına yol - açacak ve sosyalist öğretiyi yasaklayacak bir nitelik taşıyan yeni tasarılar, yarını göremeyecek kadar partizanlaşan ve kısır çıkarlar, geçici avunmalarla oyalanan bir grupun, kendi kendisini, Anayasaya inananlara "Anayasa suçu işlemiş" olarak tescil ettirmesi anlamına gelecektir.

'nizamı koruma kanun tasarısı' anti-demokratiktir

ibrahim türk

İşçi haklarının yasalar ile gittikçe kısıtlanmaya çalışılması, kamu görevlilerinin dün elde ettikleri hukuklarının bugün yasalarla ellerinden alınması, düşünenlerin, yazanların, çizenlerin önlerine barikatlar kurulmaya çalışılması hiç de bir rastlantı değildir. A. P. İktidarı, suçluların korkusu içinde, hergün biraz daha baskı ve şiddetini artırmaya çalışmaktadır. Ve bu baskı ve şiddetleri de düzeni koruma adına yapmaktadır: Ama hangi düzeni? Bakınız, korunmaya çalışılan bu düzenden bazı örnekler verelim:

NÜFUS : 1927'de nüfusun % 82,2'si köylü. 1960'da bu oran, % 71,3

EĞİTİM : 1927'de okuma - yazma bilmeyenlerin oranı % 90, 1965'de bu oran % 52. Artan nüfusa okul bulunamadığı için okuma - yazma bilmeyenlerin oranı yükselmektedir. (1977'de, okuma - yazma bilmeyenlerin oranı % 54 ve sayısı da 17 milyon olacaktır.)

Eğitim olanaklarından yoksun kalanların büyük kısmı emekçi halkın; işçilerin, köylülerin, dargelirlilerin çocuklarıdır. Orta öğretim çağındaki çocukların ancak % 10'u okul bulabilmekte, ilköğretim çağında 3 milyon çocuk da okul beklemektedir. Yüksek öğrenimin yapısı yürekler acısıdır.

Eğitim kurumları, sürekli olarak, tüketen insanlar yetiştirmekte ve yeni kuşakların devrimci ve teknik güçlerini felce uğratmaktadır. Okulların tümünde, öğretilenlerle emekçi halkın ve ulusal çıkarların hiç bir yarar ilişkileri yoktur. Ulusal eğitim yerine, emperyalist eğitim ilkeleri güçlenme yolundadır. Yurt sorunları, okulların ele aldığı sorunlar olmaktan uzaklaştırılmıştır.

TOPRAK : Yurdumuzda ekimi yapılan toprakların % 60'ı nüfusun % 20'sinin elindedir; başka deyimle, topraklarımızın ekilip dikilen bölüğünün çoğunluğu 3 - 4 bin toprak ağasının elindedir. 3,5 milyon tarım işletmesinin 1,8 milyonunda karasapan gidip gelmektedir. Topraklarımızın işlenmesinde kullanılan insan gücü, makina gücünden daha fazladır. Tarım kesiminde % 70 insan çalıştığı halde, ekmeklik buğdayımız Amerika'dan getirilmektedir. Oysa ki Almanya'da % 7, İngiltere'de % 4, Ameriak'da % 6, Japonya'da % 9, Kanada'da % 18 köylü emeği ile tarımsal ürünler sağlanmaktadır. Ve bu ülkeler aynı zamanda sanayilerini de kurmuş olan ülkelerdir.

İŞSİZLİK : Gizlisi ve kapaklısı ile, yurdumuzda, tarım kesiminde 3 milyona yakın işsiz insan vardır. Yılda 1 milyon insan, devletten iş istemektedir. Emek satarak döviz sağlama politikası iflâs etmiştir.

BORÇLAR : İç ve dış borçların ödenmesi için ulusal gelirimizin yılda büyük bir kısmı harcandığı halde, borçların miktarı bir türlü azalmamakta, hattâ hergün biraz daha çoğalmaktadır. Neredeyse 50 milyon liraya ulaşacaktır.

SANAYİ : Ağır sanayimiz kurulamamış ve sanayimizin işe yarar kesimini emperyalist ülkeler montaj, ambalaj ve tüketim malları sanayii haline getirmişlerdir.

ULUSAL GELİR : 1927'de % 67'si tarımdan, % 10'u sanayiden, % 23'ü hizmetlerden; 1961'de % 42'si tarımdan, % 23'ü sanayiden, % 35'i hizmetlerden sağlanmaktadır. Bir kişiye 1 lira, ötekine 22 bin lira!

Gelirin sınıflararası bölüşümü ilginçtir. Yıllar geçtikçe işçilerin, küçük köylülerin, kamu görevlilerinin ulusal gelirden aldıkları paylar azalırken, kapitalistlerin aldığı paylar çoğalmaktadır. Örneğin : 1950 1960 yılları arasında ulusal gelir %38,6 arttığı halde, işçilerin bu dönem içinde payları % 10 oranında, kamu görevlilerininki de % 13 oranında bir azalma göstermiştir.

VERGİLER : Ulusal giderleri karşılayan vergilerin % 60'ı işçilerden, kamu görevlilerinden alınmaktadır. Büyük vergi kaçakçılığı yapan zümreler vardır. Ağalar da vergi ödemez.

UYGARLIK : Köylerde, nüfusun % 25'i motorlu taşıt araçları ile sağlanan ulaşımdan, % 80'i telefon irtibatından, % 30'u akarsu, % 64'ü boru içinde sıhhi su içmekten yoksundur. Keza, köy nüfusunun % 70'i toprak damlarda ve 10,5 milyon köylü ise mağaradan farksız yerlerde oturmaktadır.

Ulusal kalkınmanın yükünü köylü ve işçiler çekmektedirler. Bunların kazançlarından kesilen tasasarruf bonoları, para sahiplerine kredi olarak verilirken, bankaların kasaları, para babalarına, ücretli halkın ürünlerini yok pahasına ellerinden alacak biçimde açılmaktadır.

İlk Beş Yıllık Kalkınma Plânı, Köyler İstatistiği ve 1963 tarım sayımı sonuçlarına göre; çok küçük bir yanını yansıtmaya çalıştığımız bu düzenin korunması neden gerekli olmaktadır? İnsancıl ve ulusal duygular ve bilimsel gerçekler karşısında bu düzen savunulup korunmaya lâyık mıdır?

Konuya sınıfsal açıdan ve politik iktidarın yapısı

yönünden eğildiğimiz zaman gerçeği daha iyi görürüz. Sorun şu; bu düzen, hangi sınıfların yararına işlemektedir?

Yukarıya aldığımız sayımlar ve sayılar gösteriyor ki, bu düzen müteahhitlerin, bankacıların, tefecilerin, fabrikatörlerin, ithalât ve ihracatçıların, çiftlik sahiplerinin çıkarlarına hizmet etmektedir. Ulusal gelir ne denli artsa, emekçi halkın gelirlerinin artmayacağı bir düzendir bu.

Nizamı Koruma Kanun Tasarısı'nın esasları incelendiği zaman, nelerin kimler için yasaklandığı ve amaç, daha keskin çizgilerle anlaşılır. Tasarının yasakladığı konular ilginçtir. Daha ilginç olanı da, Tasarının gerekçesinde ortaya konmaktadır. Buna göre:

1 — TCK'nun 141 ve 142. maddeleri yürürlükte olduğu halde, sosyalist yayınlar önlenememiştir. Oysa ki bu yayınlar, düzeni sarsmayı amaç edinmektedirler.

2 — Düzeni emek esasına göre yeniden kurmayı öngören propagandalar kesin olarak yasaklanmalıdır. Aksi halde, düzen tehlikeye girecektir.

3 — Anayasa'da bir doktrin yoktur. Ekonomik ve sosyal haklar bir doktrinden değil, hümanizmadan ve insan haklarından doğmaktadır.

4 — Sol akım, milleti bölen ve sınıf kavgasını destekleyen bir akımdır. Bu zararlı akım önlenmelidir.

Bilindiği gibi, yukarıda yapısına ait örnekler verdiğimiz düzeni koruma amacıyla böyle bir terör tasarısını kanunlaştırmak sadece İktidarın isteğine bağlı değildir. Demokratik baskı gruplarına rağmen Tasarı kanunlaşırsa, bu kez de Anayasa Mahkemesi yargıya çeker bu kanunu.

Anayasa yürürlükte olduğu sürece, sosyalist yayınları durdurma olanağı hukukça yoktur. Düşünce, basın - yayın özgürlükleri Anayasanın güvenliği altındadır. İktidar, Anayasadan hoşnut değildir. Kanlı Pazar'ı yaratanlarla İktidarın dayanışma içinde olduğu ve bu saldırganların da gösteri yürüyüşleri sırasında "Anayasayı Değiştireceğiz" pankartı taşıdıkları birlikte düşünülürse, konu daha da aydınlanır. İktidar, bu Nizamı Koruma Tasarısı ile, Anayasanın vatandaşlara tanıdığı temel hakları, özgürlükleri ve güvenlikleri ortadan kaldırma çabası içindedir. Ve amaç, sermaye diktatörlüğü kurmaktır.

Siyasî iktidar, Anayasanın sağladığı bu hakları ortadan kaldıramaz. Tam tersine, Devlet adına yürütme yapan İktidar, kişinin bu temel hak ve özgürlüklerini kısıtlayacak olan siyasî, iktisadî ve sosyal engelleri ortadan kaldırmakla görevlidir. Yoksa, İktidarın görevi Anayasa'yı çiğnemek değildir.

Her sınıf halka mutluluk sağlamak ve onların kanun önünde eşitliklerini gerçekleştirmek siyasî iktidarın görevi iken, sermayeyi silahlandırma tasarısı ile emekçilerle sermayeciler arasındaki hukuk eşitliğini bozmaya hakkı yoktur. Örneğin: Tasarının getirdiği cezaların şiddetlendirilmesini öngören maddede kanun önündeki eşitlik bozulmuştur. Bir suçu emekçiler işlediği zaman verilecek ceza başka, sermayeciler işlerlerse gene başkadır. Emekçilere verilecek ceza aynı suçta yarı oranda artırılarak takdir edilecektir. Düzenden mutsuz olanların emeği ile hayatlarını kazananlar olduğu düşünülürse, cezayı artırmanın sadece emekçiler ve onlardan yana olan aydınları amaç bildiği kendiliğinden ortaya çıkar. Anayasanın "hiç kimseye, sınıfa, aileye ve zümreye imtiyaz tanınamaz" hükmü karşısında bu tasarı, yürürlüğe konamaz.

Şimdiye kadar gelip geçen iktidarlar, özelikle AP İktidarı, vatandaşların önüne konulmuş tüm engelleri kaldırmayı savsakladıkları için suçlu durumda iken, engellerin varlığını söyleyenleri cezalandırma yolunu açan bir yasa yürürlüğe konulamaz. Bir an için bu tasarının yürürlüğe konulduğunu, yani kanunlaştığını düşünelim. Bu etkinin bir tepkisi olmayacak mıdır?

Unutmamalı ki, bu tasarı kanunlaştığı zaman, yukarıya aldığımız bozuklukların hiç birisi düzelmeyecektir. Topraksızlık, işsizlik, eğitimsizlik, vergi adaletsizliği, ulusal gelirin artırılması ve adaletli bölüşülmesi gibi işe yarar hiç bir sorun çözümlenmeyecektir.

Toplumda, hukuk yasalarından daha güçlü yasalar, ekonomik ve sosyolojik yasalardır. Hukuk yasaları, bunların işlemesini durduramaz. Hukuk yasalarının bir süre geçiktirme sağlamaları her zaman yararlı değildir. Toplumda oluşan birikimler büyük patlamalar yaratır. Tasarı, ekonomik ve toplumsal düzenin emek temeline göre kurulmasının karşısındadır. Böylece, emekçilere karşı çıkan Tasarı, sosyalist düşünce ve eylemleri de yasaklamaya çalışmaktadır.

Bu tasarı ile, üretimin temel öğelerinden olan emek mahkûm edilirken, sermayeye ayrıcalık tanınmaktadır. Başka bir deyimle, işleri bakımından başkalarına bağlı olan işçilerin, köylülerin ve yoksulların korunması Anayasaya göre gerekli iken, komprador kapitalizmi ve yabancı sermaye korunmaktadır.

İktidar, sosyalist düşünceye meşruluk tanımadığı gibi, sosyalistlerin Anayasa hakları da ellerinden alınmaya, emekçiler ve aydınlar, sermayedarın tutsağı haline getirilmeğe çalışılmaktadır. Anayasa Mahkemesinin sosyalist düşüncelere tanıdığı hukukiliği İktidar tanımak istemektedir. Ne gariptir ki, uygulanması savsaklanan Anayasaya göre iktidarda bulunanlar,aynı Anayasa'ya saygılı olmak istememektedirler!

"Anayasa'da bir doktrin yoktur" demek kadar bilimden ve gerçekten yoksun bir yargı olamaz. Bu, Anayasanın hiçbir dünya görüşüne, hiçbir hukuk anlayışına sahip olmadığı anlamına gelir. Hukuk görüşleri gökten düşmezler; onların çıktıkları ve beslendikleri kaynaklar ve korudukları halk sınıfları vardır. Anayasamızda, iktidarda bulunan sermayedar sınıfı sonuna kadar korumayı taahhüt eden hiç bir hüküm yoktur. İktidarın demokratik yollardan emekçilerin eline geçmesini önlemeğe AP iktidarının gücü yetmeyecektir.

(Forum: 108)

YABANCILAŞMIŞ

(1844 Yılı Ekonomi ve Felsefe Müsveddeleri, Birinci Müsvedde, 'Yabancılaşmış Emek' bölümünün tümü)

[XXII] Ekonomi politiğin önsayımlarından yola çıktık. Onun dilini ve yasalarını kabul ettik. Özel mülkiyeti; emek - sermaye - toprak, ve, ücret - sermayenin kârı - toprak geliri arasındaki ayrımla birlikte, iş - bölümü, rekabet, değiştirim (mübadele) değeri kavramını dikkate aldık. Yine ekonomi politikten yola çıkarak ve ekonomi politiğin kendi sözlerinden yararlanarak, işçinin mal'a, malların en aşağılığına dönüştüğünü; işçinin sefaletinin, onun ortaya koyduğu üretimin gücü ve niceliğiyle ters orantılı olduğunu; rekabetin zorunlu sonucu olarak, sermayenin birkaç elde biriktiğini, böylece, en korkunç tekelin yaratıldığını ve sonunda, köylüyle fabrika işçisi arasındaki fark gibi, sermaye sahibiyle toprak ağası arasındaki farkın da ortadan kalktığını; toplumun, mülk sahipleriyle mülksüz işçilerin oluşturduğu iki ayrı sınıfa bölünmesinin zorunlu olduğunu saptadık.

Ekonomi politik, özel mülkiyetten yola çıkıyor. Evet ama, onu açıklamıyor. Özel mülkiyetin maddi oluşumu, realitede kendini nasıl gösteriyorsa, onu öyle alıyor; ve bütün bunları, yasa değerine yükseltilmiş genel, soyut formüllerle yapıyor. Ekonomi politik bu yasaları kavrıyamıyor, yani ne şekilde özel mülkiyetin özünden ileri geldiklerini saptamıyor. Ekonomi politik, sermaye - emek, sermaye - toprak bölümünün nedeni hakkında hiçbir açıklama yapmıyor. Örneğin, ücretin sermayenin kârıyla bağıntısını belirlerken, sermaye sahibinin çıkarını en üstün neden olarak görüyor, yani açıklaması gereken şeyi öncül olarak kabul ediyor. Rekabet de aynı biçimde karşımıza çıkıyor; dış koşullarla açıklanıyor. Görünüşte rastlansal gibi gelen bu dış koşulların zorunlu bir gelişimin ifadesinden başka bir şey olmadığı konusunda ekonomi politik, bir şey demiyor. Değiştirimi bile rastlansal bir olgu saydığını görmüştük. Ekonomi politiğin harekete geçirdiği biricik çark, 'para tutkusu', ve 'para tutkunları arasındaki savaş', 'rekabet' tir.

Ekonomi politik, özellikle [ekonomik] devinimdeki bağıntıyı (1) kavrayamadığı içindir ki, örneğin, rekabet kuramını tekel kuramına, özgür meslek kuramını (2) lonca kuramına, toprak mülkiyeti bölümü kuramını (3) büyük toprak mülkiyeti kuramına karşı koyması mümkün olmuştur. Nitekim rekabet, meslek özgürlüğü, toprak mülkiyetinin bölümü; tekelin, loncanın ve derebeylik mülkiyetinin zorunlu, kaçınılmaz, doğal sonuçları olarak değil, rastlansal, gönüllü ve sert sonuçları olarak anlaşılmış ve açıklanmıştır.

O halde biz, şimdi, özel mülkiyet, para tutkusu, emek - sermaye bölümü ve toprak mülkiyetiyle, değiştirim ve rekabet, insanın değeri ve değersizleştirilmesi, tekel ve rekabet vb. arasındaki temel bağıntıyı, ve bütün bu yabancılaşma sürecinin 'para' sistemiyle bağıntısını anlamak zorundayız.

Bir açıklamaya giriştiği zaman ekonomi - politikçinin yaptığı gibi, uydurulmuş başlangıç ânına taşınmamaya çabalıyalım. Böylesi başlangıç ânı hiç bir şey açıklamaz; sorunu sadece sisli ve buğulu bir uzaklığa itmeye yarar. Ekonomici böyle yapmakla, sonuç olarak çıkarması gerekeni, yani iki şey arasındaki, örneğin, işbölümüyle değiştirim arasındaki zorunlu bağı bir olay, bir olgu biçiminde önsaymış oluyor. Aynı biçimde, dinbilim, kötülüğün kaynağını ilk - günah'la açıklar; yani, açıklaması gereken şeyi, tarihsel biçimde bir olgu olarak önsayar (4).

Biz ise, 'mevcut' bir ekonomik olgudan hareket edeceğiz.

İşçi, ne kadar zenginlik üretirse, üretiminin gücü ve kapsamı ne kadar büyükse, o kadar yoksullaşır. İşçi, ne kadar bol mal üretirse, kendisi o kadar aşağılık bir mala dönüşür. İnsan dünyasının değerinden düşmesi, eşyalar dünyasının değer kazanmasıyla doğru orantılıdır. Emek sadece mal üretmez; genellikle mal ürettiği oranda, kendi kendisini ve bir mal olarak işçiyi de üretir.

Bu, şu demektir : emeğin ürettiği nesne, yani emeğin ürünü, 'yabancı bir varlık', üretenden 'bağımsız bir güç' olarak emeğin karşısına dikilir. Emeğin ürünü, nesneye aktarılmış emektir, nesneleşmiş emektir: emeğin nesneleşmesidir. Emeğin gerçekleşmesi, onun nesneleşmesidir. Emeğin bu gerçekleşmesi, ekonomi politiğin betimlediği durumda (5), işçinin 'hiçleşmesi' (6) biçiminde; nesneleşme, nesnenin 'kaybı' ve 'köleleşmesi' biçiminde; sahip olma ise, 'yabancılaşma', 'soyulma' (7) biçiminde kendini gösterir.

Emegin gerçekleşmesi öyle bir hiçleşme şeklinde görünür ki, işçi, açlıktan geberinceye kadar soyulur. Nesneleşme, nesnenin öyle bir kaybı olarak görünür ki, işçi, yalnız yaşamaya gerekli nesnelerinden değil, aynı zamanda işinin en gerekli nesnelerinden de soyulur. Öyle ya, artık emek, pek büyük bir çaba ve düzensiz kesintilerle işçinin ele geçirebileceği bir nesne olmuştur. Üretilmiş nesneyi ele geçirme, öyle bir yabancılaşma biçiminde görünür ki, işçi ne kadar çok nesne üretirse, o kadar az nesneye sahip olur ve o kadar çok, kendi ürününün, sermayenin boyunduruğu altına girer.

Bütün bu sonuçlar şu belirlemede vardır: yani işçi, 'emeğinin ürünü' ile, 'yabancı' bir nesneyle imiş gibi, ilişkidedir. Nitekim, bu önsayıma göre şu, açıkça görülür ki, işçi ne kadar çalışırsa, karşısında yarattığı nesnel, dış dünya o kadar güç kazanır; ama kendisi, kendi iç dünyası o kadar yoksullaşır, ve o kadar az "sahip - olur". Tıpkı dinde olduğu gibi... İnsan, tanrıya ne kadar çok şey tanırsa, kendisine o kadar az şey kalır. İşçi, hayatını nesne-

karl marx

ye yatırır; hayatı artık onun değildir; tersine, nesnenin olmuştur. İşçinin bu yetisi (8) ne kadar büyükse, kendisi o kadar nesneden yoksunlaşır. Emeğinin ürünü, işçinin kendisi değildir. O halde bu ürün ne kadar büyükse, kendisi o kadar küçüktür. İşçinin, kendi ürününden soyulması, onun emeğinin sadece bir nesne haline geldiği, bir 'dış' varlık olduğu anlamına gelmez; aynı zamanda, 'onun dışında', ona yabancı ve bağımsız, onun karşısında bağımsız bir güç olarak varolduğu; onun nesneye verdiği hayatın, ona yabancı ve düşman bir biçimde karşısına dikildiği anlamına da gelir.

[XXIII] Şimdi 'nesneleşmeyi', 'işçinin üretimi'-ni, bu üretimde 'yabancılaşmasını', nesnenin, ürünün kaybını daha yakından ele alalım.

İşçi, 'doğa' olmadan, duyulur (duygularla algılanır - çev.) dış dünya olmadan hiçbir şey üretemez. Doğa; üzerinde işçinin emeğinin gerçekleştiği, etkinliğinin mümkün olduğu bir gereçtir; işçi, bu gereçten ve bu gereç aracılığıyla üretir.

Nasıl ki doğa, emeğin besinini sağlar, yani emek, uygulanacağı nesnesiz var olamaz, aynı biçimde, doğa, diğer yandan, en dar anlamdaki besinleri, yani işçinin bedensel varoluşuna gerekli araçları sağlar.

O halde işçi, emeğiyle dış dünyaya, duyulur doğaya ne kadar çok sahip olursa, o kadar çok, besinden, şu iki anlamda yoksun kalır: önce, duyulur dış dünya, onun emeğine ait bir nesne, emeğinin bir besini olmaktan sürekli olarak çıkar; sonra da, aynı duyulur dış dünya, dolaysız bir araç anlamında, işçinin bedensel varoluşuna gerekli bir besin olmaktan sürekli olarak uzaklaşır.

O halde, şu iki yönde işçi, kendi nesnesinin kölesi olur : ilkin, işleyecek bir nesne, yani bir iş; sonra da, yaşama araçlarını kabul ettiği için. Demek ki ilkin, sadece işçi olarak; sonra da, maddesel bir özne olarak varolabileceği için. İşçi, ancak işçi olduğu için bedensel bir özne olarak, ve, bedensel bir özne olduğu için işçi olarak varlığını sürdürdüğü zaman bu kölelik en son noktaya varır.

(Ekonomi politiğin yasalarına göre, işçinin kendi nesnesinde yabancılaşması şöyle meydana gelir : işçi ne kadar çok üretirse, o kadar az tüketir; ne kadar çok değer yaratırsa, o kadar az değer ve onura sahip olur; ürünü ne kadar biçimliyse, kendisi o kadar biçimsizdir; nesnesi ne kadar inceyse, kendisi o kadar barbarlaşır; emeği ne kadar güçlüyse, kendisi o kadar güçsüzleşir; emeği ruhça ne kadar zenginse, kendisi o kadar ruhsuz ve doğanın kölesidir.)

Ekonomi politik, şu nedenle, emeğin özünde mevcut yabancılaşmayı gizlemektedir : çünkü, ekonomi politik, işçiyle (emekle) üretim arasındaki dolaysız ilişkiyi hesaba katmaz. Elbette emek, zenginlere şâhâne şeyler üretir; ama, aynı zamanda, işçinin soyulmasını da üretir. Emek, apartmanlar üretir, ama, işçiye sadece mağara üretir. Emek, sermayedara güzellik, işçiye çirkinlik üretir. İşçinin yerine konulan makina, bir bölük işçiyi hoyrat bir işe iterken, diğer bir bölüğünü makinaya indirger. Emek, manevilik üretir, ama aynı zamanda, işçinin aptallığını, budalalığını da üretir.

Emekle ürünleri arasındaki dolaysız ilişki, işçiyle, onun üretim nesneleri arasındaki ilişkidir. Zenginin üretim nesneleri ve üretimin kendisiyle olan ilişkisi, sadece ilk ilişkinin bir sonucu, hem de bir doğrulamasıdır. Bu yönü ilerde göreceğiz.

O halde, emeğin temel ilişkisi (9) nedir, diye sormamız, işçinin, kendi üretimiyle ilişkisini sormamız demektir.

(Devam ediyor)

çeviren: bedrettin cömert (*)

Notlar (çevirene aittir):

(1) Della Volpe : 'uyum' (coerenza)
(2) Bobbio : 'İş özgürlüğü' (liberta del lavoro)
(3) Della Volpe : 'toprak mülkiyeti bölümü kuramı' (buradaki 'bölümü', iş-bölümü'ndeki bölüm'le aynı işlevdedir)
Bobbio : 'küçük toprak mülkiyeti kuramı'
(4) Della Volpe : 'yani, ekonomici de, açıklaması gereken şeyi tarihsel biçimde bir olgu olarak önsayar'
(5) Bobbio : 'özel ekonomi evresinde'
(6) Della Volpe : 'yoksunlaşması, herşeyinden eksilmesi' (privazione)
(7) Della Volpe : 'soyulma' (espropriazione)
Bobbio : 'başkalaşma, başkasının olma' (alienazione)
Aslında, Bobbio, 'estraniazione' ve 'alienazione' gibi anlamca birbirine çok yakın iki deyimi kesin ayrılıkla kullanıyor. Birincisine 'yabancılaşma', ikincisine ise 'başkalaşma, başkasının olma' diyebiliriz (lât. alienus : başkasının, sözcüğünü düşünün).
(8) Bobbio : 'etkinlik' (aslında aynı kapıya çıkıyor.)
(9) Della Volpe : 'emek olan temel ilişki nedir?'

(*) Türkçe çeviriye temel olarak, ünlü marksçı İtalyan düşünürü, estetikçisi Galvano Della Volpe'nin çevirisi alınmış; yine önemli düşünce adamı, hukukçu Norberto Bobbio'nun çevirisiyle de karşılaştırma yapılmış ve, bazı noktalarda daha somut olduğundan, Bobbio'nun yorumu izlenmiştir. Karl Marx, Opere Filosofiche giovanili, 1) Critica della filosofia hegeliana del diritto pubblico, 2) Manoscritti economico - filosofici del 1844, Çeviri ve notlar: Galvano della Volpe, Editori Riuniti, 1968 (3. basım) - Karl Marx, Manoscritti economico - filosofici del 1844. Önsöz ve çeviri: Norberto Bobbio, G. Einaudi ed. 1968 (yeni baskı).

İTALYAN GENÇLİĞİ NE İSTİYOR?

m. b. c.

BURASI ROMA!

Bütün dünyadaki öğrenci hareketlerine koşut olarak, geçen yılın ocak - şubat - mart aylarında bütün şiddetiyle kendini gösteren ve çok kan dökülmesine sebep olan İtalyan Öğrenci Hareketi, bugüne dek gelmiş bulunuyor.

Geçen yılın yaz ve sonbahar dönemi sınavları, engelleyici boykot ve açık işgallere karşın, yapılabildi. Bu arada Üniversite sorunu âcil ve köklü bir çözüm bekliyordu. Fakat 19 Mayıs 1968 genel seçimlerinden sonra sosyalistlerin, yitirdikleri oylar sonucu, şimdilik koalisyona girmek istememeleri üzerine güçlü bir kabinenin kurulamaması, bir 'ara - hükümeti' ile (Leone hükümeti) yetinilmesi ve ancak yıl sonuna doğru partilerarası anlaşmaya varılması, egemen sınıfın, üniversite - gençlik sorununa ciddiyetle eğilmediği, eğilemediği kanısını uyandırmıştı. Ocak 1969'dan itibaren engellemeler, açık işgaller sıklaşmaya başladı ve sonunda, tek çare olarak, kapalı işgale gidildi. Sınavlar yine kesintiye uğradı, dersler yapılamamıya başladı.

İtalya'da bugün, orta - sol doğrultusunda bir koalisyon hükümeti vardır. Koalisyon, Hristiyan Demokratlar, Sosyalistler ve Cumhuriyetçilerden kuruludur. Hristiyan Demokratların eski genel sekreteri Rumor'un Başbakan olması, parti içindeki çeşitli gruplaşmaların çatışmasına ve böylece, parti - içi dengesizliğe yol - açmıştır. Ve durumlar, şimdiki genel sekreter Piccoli'nin ne zorlukla seçildiğini, iç - çoğunluğun gündengüne etkisini yitirdiğini, iç - çoğunluğu kuran orta sol - sağ gruplarının duruma hâkim olmak gücünde bulunmadıklarını, sol kanat azınlıklarının, haziranda yapılacak büyük kongreyi beklerken, pusuda yattıklarını göstermektedir. Sosyalist Partişi ise zaten, Sosyalistlerle Demokrat Sosyalistlerin birleşip bu partiyi kurduklarındanberi birtürlü iç - dengeye kavuşamamıştır. Birleşmeden sonra bir süre, koltuklar çift kalmış, iki sekreterli, iki sekreter yardımcılı bir parti olmuştur Sosyalist Partisinin içinde gerçekten güçlü bir azınlık bulunmaktadır. Sol görüşlü olan bu azınlık, istediği zaman, hükümet dengesini bozabilecek, hükümeti yeni buhranlara sürükleyebilecek güçtedir. Kabaca düşünülürse, birleşik Sosyalistler ortamında, eski Demokrat Sosyalistler sağ kanadı, eski Sosyalistlerin bir bölüğü de sol kanadı oluşturmaktadır. Her olay, kanatlar arasında tartışma yaratabilmektedir. Dolayısiyle, Sosyalist Partisi iç - çoğunluk grupu da duruma zorlukla hâkim olabilmektedir.

Koalisyonun üçüncü partisi Cumhuriyetçilere gelince ;bu iki büyük parti arasında o da oyununu oynamaktadır. Cumhuriyetçilere göre, iç ve dış sorunlar yok gibidir. Bu parti, parti - içi olarak pek rahattır; parti - dışı olarak da orta - sol doğrultusuna en bağlı bir parti gibi görünmektedir.

FAKÜLTELER KAPATILIYOR

Kabinenin kurulması görüşmelerinde, âcil çözüm bekleyen sorunlar arasında, tazeliğini - hiç olmazsa öğrencilerce - bir an olsun yitirmemiş olan Üniversite sorunu bulunmaktaydı. (Sonradan, yeni kabinenin Eğitim Bakanı Sullo'nun hazırlayacağı Üniversite Reform Kanun Tasarısının ana çizgilerinin bu ilk görüşmelerde saptandığı söylenmektedir.)

Üniversite'de öğrenci hareketleri devam ederken, Eğitim Bakanı Sullo, sorunlara çözüm getirecek bir kanun tasarısını hazırlatmış ve Parlâmentoya sevketmek üzere, yetkili uzman komisyonların denetiminden geçirtmiştir.. Daha doğrusu, bu tasarı henüz ortaya çıkmış değildir; tasarıdan şu veya bu konuda söz edilmektedir ama, hiç kimse, ayrıntılarını bilmemektedir. Dolayısıyle, Roma Öğrenci Hareketi, Sullo reformuna cephe almıştır. Hava kızışmıştır. Nixon, Roma'ya gelecektir. 20 şubat 1969 günü toplanan Roma Üniversitesi Senatosu, gerekli tedbirleri alması için Rektör'e talimat vermiştir. Ve Rektör Prof. Agostino D'Avack, 21 şubat 1969 günü, her türlü bilimsel ve didaktik faaliyetin olanaksız hale geldiği başlıca fakültelerin, 21 şubat 1969 günü saat 24.00 ten itibaren süresiz kapatılması kararını bildirmiştir. Kapatılan fakülteler şunlardır: Matematik, Fizik ve Doğa Bilimleri Fak., Siyasal Bilgiler Fak., İktisat ve Ticaret Fak., Edebiyat ve Felsefe Fak., Öğretmen Fak., İstatistik Bilimler Fak., Arşivcilik ve Kütüphanecilik Özel Okulu ve Mimarlık Fakültesi.

Rektör, kapatma kararını alırken, hâlâ işgal altında bulunan bu fakülteleri boşaltmak için polis çağırmak niyetinde olmadığını bildirmiştir. 27 şubat günü Nixon'un Roma'ya gelmesi beklenmektedir. Daha Nixon gelmeden, Eğitim Bakanı Sul-

lo, Rektörle bir görüşme yapmıştır. Sullo, Üniversite Senatosunun toplanmasını ve somut tedbirler alınarak, bir an önce Üniversitenin çalışır hale getirilmesini istemiş ve Senato'ya, kabulü beklenen kanun tasarısının öngördüğü bazı yeniliklerin, deneme usûlüyle derhal uygulanması kararının alınmasını salık vermiştir.

27 şubat 1969: Nixon, Roma'dadır. Roma Üniversitesi Senatosu, Üniversitenin işgal altında bulunması nedeniyle, poliklinikte toplanmıştır. Oturum bitiminde yayınlanan bildiride şu noktalar belirtilmektedir: 1) Bu koşullarda herhangi bir deneme yapılmasının olanaksız olduğunun Eğitim Bakanına iletilmesi. Çünkü, metni bile bilinmeyen bir kanun tasarısının öngördüğü reform kuruluşlarını zamanından önce uygulamak sorumluluğunu Senato yüklenemez. 2) Rektörün başlıca fakülteleri kapatma kararının, aynı durumda bulunan diğer fakülte ve enstitülere de uygulanması. 3) Böylece, Rektörün yetkisinde bulunan bütün araçlar kullanıldığından dolayı, bundan sonrası için, Üniversite sorunlarının artık Üniversite yetkisinin dışına çıktığının, temel devlet düzenini ilgilendirdiğinin yetkili makamlara bildirilmesi.

SÖMÜRÜ DÜZENİNE SON!

Biryandan Senato toplanırken, öte yandan Nixon, Roma'ya gelmiştir. Bütün şehir, sınırsız bir savunma kordonu altındadır. Nixon'a, Nato'ya, Vietnam'dakiinsan kıyımına karşı gösteri yapan binlerce öğrenci, işçi ve halk ile polis arasında sert çatışmalar başgöstermiştir. Şehrin en merkezî alan ve yolları birer savaş alanına dönmüştür. Yüzlerce kişi yaralanmıştır. Fakat sadece, polisten kaç kişinin yaralandığı bilinmektedir. Öğrencilerden yaralananlar, tedavi için devlet hastanelerine başvurmadıklarından, sayıları kesinlikle bilinmemektedir. Repubblica meydanında bulunan Öğretmen Fakültesini Öğrenci Hareketine bağlı işgalcilerden kurtarmak amacıyla "Yaşasın Duçe!" diye bağırarak ilerleyen bir grup eli bastonlu, azılı yeni-faşist, Fakülteye saldırmışsa da, işgalciler tarafından püskürtülmüştür. Fakültede bulunan öğrencilerden 24 yaşındaki Domenico Congedo, faşistlerin saldırısı sırasında kaçmak isterken iç avluya düşerek ölmüştür. Domenico, Roma'daki hareketlere, direnmeye katılmak için, tâ memleketinden, Lecce'den koşarak gelen bir öğrencidir. Geçen yıl, Paolo Rossi ölmüştü; bu yıl, Congedo öldü. Ve bu acıklı günün bilânçosu: genç bir ölü ve yüzlerce yaralı.

Rektörün kapatma kararı üzerine, Öğrenci Hareketi bir bildiri yayınlamıştır. 26 şubatta yayınlanan bu bildiride özetle şunlar denilmektedir: **"Eğitim Bakanı Sullo'nun getirmek istediği reforma karşı çıkmamızın nedeni şudur: bu reform tasarısı, sınıf okulunu, kapitalist toplumun yeni isterlerine âlet etmektedir. Okulu sermayenin rasyonalizasyon programına bağlamak ihtiyacı, öğrenci kitlesinin büyük çoğunluğunun aleyhinedir; çünkü, öğrencilerin bir bölüğü yeni seçici yöntemlerle (zorunlu seminerler, B/serisinde diploma gibi) dışta kalırken, diğer bir bölüğü, kapitalist gelişime doğrudan doğruya bağlı ve sertleşmiş, katılaştırılmış öğrenim programları uygulamak zorunda kalacaktır. Bu arada her iki bölük de, yeni kapitalist işbölümünün onlar için öngördüğü bağımlı meslekî eğitime kendilerini hazırlıyacaklardır. Fakat kapitalistler, bu reformu geçirebilmek için, önce, bir yıldır süren savaşlarla, öğrencilerin siyasî örgütlenmeleriyle hesaplaşmak zorundadırlar. Bunu görse siyasî iktidar ve üniversite iktidarı, öğrencileri ayırmak, onları ilgilendiren sorunların esas boyutlarını sahteleştirmek için ellerinden geleni geri komuyorlar. İşte bunun için kapatma kararları, işte bunun için sermayeci basının ve Radyo-Televizyonun aleyhte kampanyaları, işte bunun için faşistlerin kırkırtmaları...**

Öğrencilerin sorunlarını çözebilecek tek yol, bu sınıflı toplum düzenini değiştirmek; yani emeğin sömürülmesine son vermektir. Patronlar üniversitesine, reforma, öğrenci savaşlarıyla karşı koyuyoruz. Bu savaşların amacı, öğrencileri, işçileri ve kapitalist sömürünün ezdiği bütün toplum katlarını içinde toplıyacak siyasî bir örgüttür".

Öğrenci Hareketi bu bildiriyi yayınlayadursun, Başbakan Rumor, İçişleri Bakanı Restivo ve Polis müdürüyle görüşüyor. Aynı zamanda koalisyon partileri yetkilileri arasında da temaslar kuruluyor, zirve toplantıları yapılıyor; sonunda, üniversitenin işgalcilerden kurtarılmasına karar veriliyor. Nitekim 1 mart sabahı, saat 6. 45'te, yağmur altında 3000 kadar polis ve polis görevlisi Jandarma, Üniversite Şehrine doğru yürüyor. Bu arada, polisin bir gün önceki hazırlığını sezen motosikletli devriye öğrenciler, işgalcileri zamanında haberdar ederek, gece Üniversiteyi terketmelerini sağlıyorlar. Çünkü, Öğrenci Hareketinin kararı, polisle çarpışmaya meydan vermemektir. Tam bir savaş düzeniyle Üniversiteye giren polis, orada sadece 7-8 kişi buluyor. Bunlardan biri, işsiz bir işçi; biri, Roma Üniversitesinden; geri kalanı ise, başka şehirlerden gelme öğrencilerdir.

NE YAPMALI?

İki günlük polis işgalinden sonra, Roma Üniversitesi, Rektör Prof. D'Avack'a teslim edildi. Fakat girişlerde, duvar diplerinde yine polis beklemektedir. Rektör, büyük bir olasılıkla, 12 martta üniversiteyi açacağını, ders ve sınavların başlıyacağını bildirdi. Ders ve sınavların güvenlik tedbirinin adlî makamlara bırakıldığı sanılmaktadır.

Polisin müdahalesi çeşitli şekilde yorumlandı. Koalisyon partileri sözcüleri, bunu 'kanunî bir yol, anayasa özgürlüklerinin korunması' diye nitelediler. Sosyalist Partisi genel sekreter yardımcısı Bertoldi'nin, polis mudahalesine karşı çıktığı yazıldı. Sol muhalefet partileri, olayı 'faşist bir yöntem' olarak tanımlarken, orta sol doğrultusunun âcil sorunları çözmedeki yetersizliğini belirttiler ve öğrencilerle dayanışma ilân ettiler.

Öğrenci Hareketi, bütün bu savaşlarını somut bir örgütlenmeye götürmediği takdirde sonuç ne olacaktır? Sınıflı toplumda, sınıf yasalarının yasakladığı şekilde gözü kapalı savaşmak, bu savaşı belirli bir yön ve kanalda toplamamak, sağlam bir siyasî örgüt kurmamak, hareketin aşınmasına yol - açmaktadır. Mademki hareket, üniversite sorunlarını toplumun genel sorunlarıyla birleştirmek ve sınıf üniversitesine son vermek istiyor, o halde tek çıkar yol, ulusal siyasî bir örgüt kurmaktır. Toplum sorunlarını salt üniversite bahçesindeki bloklaşmalarla ve meydanlara çıkıp çatışmalarla aynı düzeyde tutmak,temelden çelişkili bir durum yaratıyor. Üniversite sınırları içinde kaldıkça, toplum sorunlarıyla ne kadar köprü kurulursa kurulsun sonuç anarşiden başka bir şey olmıyacaktır. İki çözüm yolu vardır: ya hareketin sırtını mevcut bir siyasî kuruluşa dayamak, ya da özerk ibr siyasî örgüt kurarak, ülke çapındaki siyasî iktidar savaşına katılmak. Öğrenci kitlesinin çoğunluğunun Hareketi desteklememesi, sınıflı toplumda yaşayan bireyler olarak bilinçsizce ve aynı zamanda haklı olarak sınav gibi kişisel çıkarlarına sıkısıkıya tutunması, Hareketi yönetenlere birşeyler öğretmelidir. Salt kuramsal bir devrimcilik, her eylemi sonunda başarısızlığa götürür. Ortamın somut koşulları, tek hareket noktası olmalıdır.

yapay gübre soygunu I

i. kavalcıoğlu

GÜBRE

Fındığın verimini artıran maddelere gübre, yapılan işleme de gübreleme denir. Yapay gübreler daha ortada yokken, tarla ve bahçelere gelişigüzel yeşil gübre atılır ve verim de pek fazla olmazdı. Toprağın verimini artırabilmek için, dönüme 1 ton yanmış çiftlik gübresi ile biraz da yeşil gübre yeterli sayılmaktadır.

Gübreli topraklarda verimin 2-3 kat artabileceği Giresun Fındık Araştırma Enstitüsünce de saptanmış ve düşük ürün olan yıllarda dahi verimin 1/3 oranında artırılabileceği anlaşılmıştır. Yine "Fındık Raporu" adlı kitaptan öğrendiğimize göre, fındığın, olmadığı yıllarda bakımı olmayan bahçelerde verimin % 90'a dek düştüğü; bakımı olan bahçelerde ise bu oranın % 54 olduğu görülmüştür.

Ülkemizde, dikili 1 dönüm araziden ortalama 36 Kg. kabuklu fındık alınabildiği halde, İtalya'da 100'ün üzerinde ve çevresinde, İspanya ve ABD'de ise 60 Kg.ın üzerinde verim alınabilmektedir.

Örneğin: 1 dönümden alınan ürün (kabuklu fındık)

Yıl	Türkiye	İtalya	İspanya	ABD
1960	29 Kg.	160 Kg.	75 Kg.	60 Kg.

Ülkemizde uygun tarım şekilleri uygulandığında ise 1 dönüm fındık bahçesinden 70 Kg. fındık alınabilmektedir. 10 il ve 45 ilçemizde, sahilden 1000 M. yükseklige dek fındık yetiştirilen alanın 278. 943 dönüm olduğu düşünülür ve fındık üreticilerinin % 95'inin de 1-20 dönüm toprağı bulunduğu gözönünde tutulursa, gübrelemenin yoksul köylümüz için ne denli önemli olduğu anlaşılır. Öyle ki, dönüme 20-30 Kg. gübre koyacakken 2-3 Kg. bile koyamaz.

Gübre, fındığın dal düşümüne atılır, yani, fındığın dalları eğilir, uçlarının değdiği yerde toprağa gübre verilir. Ünye'nin Kurudere köyünde, fındığın yanısıra mısıra verilen gübre oranı köylülerce verimle uygulanmaktadır. Mısır ekilirken ve ikilemede, yani boğaz doldurulurken, her mısır kökünün dibine gübre suda eritilerek verilir; ya da bir avuç kuru gübre üç mısır köküne bölüştürülür.

Köylümüzün kendi deneyleriyle elde ettiği bu sonuç, yalnızca Ünye'nin belirli bir bölgesinde uygulanmakta ve diğer bölgelerimiz ise gelişigüzel kullandığı gübreden kâr değil çok kez zarar görmektedir.

YAPAY GÜBRELER

Tarım tekniği, yeşil gübrenin az ve yetersiz olduğunu görünce, toprağın ihtiyacı bulunan azot, potas, fosfor karışımından meydana gelen yapay (kompoze) gübreleri geliştirmiştir. Yapay gübrelerin, kalsiyum amonyum nitrat, amonyum sülfat, süperfosfat, potasyum sülfat gibi çeşitleri vardır. Kireçli amonyum nitrat gübresinin % 30'u kireç, % 20-25'inin de gübre olduğu söylenir. Gelgör ki, bunların da hilelileri çıkmış, gübre satışları açıkgözlerin eline geçmiştir.

Geçenlerde Ünye'de yaptığımız bir araştırmaya göre, Ünye fındık - mısır üreticileri, yerli azot fabrikasının gübrelerini aramakta, süperfosfat gübrelerine "verim gübresi", ya da "güz gübresi" demekte ve fakat aracıların çıkarları yüzünden elde edememektedir. Ünye'deki 4-5 gübre bayiinin, ithal malı gübreleri getirterek tüccara dağıttığı ve bu şekilde, 1968 yılında Ünye'ye 5 milyon kilo gübre geldiği bilinmektedir. Yabancı malı gübreler ucuz geldiğinden olacak, Ünye ve Fatsa gibi ilçelere yerli gübre pek az girer. Geçen yıl, üreticiler istemesinler diye, Fatsa'da, yerli malı gübreyi ıslatarak üreticilere vermeye çalışmışlardır. Amaç yerli gübrelerden üreticileri soğutmaktır.

Fatsalı bir aydının dediği gibi, gübre dâvamız çok acı bir dâvadır. Buna karşılık köylümüz, yiyeceğini satıp, gübre almaktadır.

"Fındık için en uygun olan kompoze gübre 7/4/2 olmasına rağmen, piyasada bulunmamaktadır. (Dr. Fikri Arıkan, Fındık Ziraati ve Mücadelesi, 1967)."

Değerli fındık bilim adamının bu konudaki görüşlerine katılmamak ve üreticilerin "gübre, fındıkları ve mısırları bu yıl da yaktı" yakınmalarına hakvermemek elde değildir. Demek oluyor ki, satılan gübrelerde daha çok kâr ve soygun amacıyla hileli karışımlar bulunmakta, dolayısıyla toprağın istediği özellikte gübreler getirtilmemektedir. Böylelikle gübre, dünya ölçülerine göre,ülkemizde çok pahalıya satılmaktadır.

Hernekadar, 1966 Plânlama Fındık Raporunda, "Ziraat Bankası, üreticiye, çevirme kredisi: bir sene vaadeli olup, fındık kredisi ve gübre, ilâç kredileri şeklinde üreticiye intikal ettirilmektedir" diyorsa da bu, sonuçsuz bir istekten ileri geçmemektedir.

ödün, örgütlenme ve 'kanlı pazar'

namık behramoğlu

"Kanlı Pazar" adıyla tarihe geçen gün üzerine çok şey söylendi, ateşli yazılar yazıldı. Sağ gazetelerde zafer çığlıkları atılırken, sol olarak bilinen yazarlarımızın "Kanlı Pazar" üzerine yazdıkları, içinde bulunduğumuz durum açısından, oldukça fazla önem taşıyor. Sol yazarlarımız, ağız - birliği ile, Polise yüklenmişler, Hükümeti hesap vermeğe çağırmışlar, sağcılarla Polisin işbirliğinden söz etmişlerdir.

1960'dan bu yana, yazarlarımızın, bu tür olaylar üzerine yazdıkları gözden geçirildiğinde, "Kanlı Pazar" için yazılanların daha önceki olaylar için yazılanlardan fazla farklı olmadığı görülecektir. Bizce, sağ güçlerle Polisin işbirliğinden söz etmek, hattâ bunu somut belgelerle ortaya koymak, tek yanlı bir davranıştır ve içinde bulunduğumuz karışık duruma çözüm getirmekten uzaktır.

Kısa bir süre önce, Vedat Demircioğlu şehit verildi. Tüm devrimciler, "Katil Polis!" diye bağırdılar. Vedat arkadaşı elbette polis öldürdü, ama hangi eylem içinde, hangi ortam içinde öldürdü, bundan hiç söz edilmedi. Bunu söylemek, bizden önce, daha tecrübeli yazarlarımıza ve sosyalist hareketin kurmaylarına düşerdi. Bu yapılmadığına göre, bu iş bize düşmektedir.

Evet, Vedat arkadaşı polis öldürdü, ama düzensiz bir hareket içinde, hesapsız bir davranış içinde öldürüldü Vedat. Sol güçler olarak örgütlenmemizin yetersizliği, gençlik kuruluşlarının başındaki arkadaşların sorumsuz davranışları, gencecik bir beynin yok olmasına sebep oldu. Belirli sayıdaki polisin binlerce üniversiteliyi çil yavrusu gibi dağıttığı bir olay içinde öldürüldü Vedat. Vedat'ın ölümünden, en az, polis kadar bizler de sorumluyuz. Hataları görmek demek, onları düzeltmek için ilk adımı atmak demektir. Son "Kanlı Pazar", hatalarımızı henüz görmediğimizi ortaya koymuştur. Bunu, Türk sosyalistlerinin içinde bulunduğu durumu ve "Kanlı Pazar"ı kısaca anlatmakla belirtmeğe çalışalım:

Türk sosyalistlerinin tek politik örgütü olan TİP, zorlamalı bir karışıklık içine sokulmuştur. Bu karışıklık, bilimsel bir çatışma gibi gösterilmişse de, Partiye yeni hiçbir şey getirmemiştir. Bunun nedenlerine girmek konumuzun dışında kaldığı için, şimdilik şu kadarını söylemekle yetineceğiz: Çatışmayı çıkaranlar ve bunu yer yer çirkinleştirerek yürütenler, Partiyi maddi olarak ayakta tutan güçleri hiç hesaba katmadan tavır almanın şaşkınlığı içine düşmüşlerdir.

Politik örgütün, gençlik hareketlerine, uzun bir süre, yeterince önem vermediği, son sıralarda verilen önemin de kemikleşmiş bir gençlik örgütünün ortaya çıkmasına yetmediği bir gerçektir. Örneğin, sosyalist gençlerin bir gençlik örgütü yoktur. Sosyalist gençliğin örgütü olarak bilinen Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) ise, sevimsizliğine (*) paralel bir durum içinde olup, sadece üniversitelinin tekelindedir. Bu yüzden, üniversiteli genç sosyalistler, işçi ve köylü gençlikten uzak, saksıda sosyalizm yetiştirmeğe çalışmaktadırlar.

Politik örgütün ve gençlik örgütlerinin bu durumları sonucu, büyük kentlerdeki anti-emperyalist hareketler büyük bir düzensizlik içinde sürüp gitmekte, gencecik yüreklerin yok olmasına sebep olmaktadır. Bu durumun son örneği, şimdilik, "Kanlı Pazar"dır. Gerekli tavır alınmadığı takdirde, bu tür olaylar sürekli olacak ve bu olayların sorumluları da birtürlü bulunamıyacaktır.

Üniversitelinin yönetimindeki yürüyüşler, mitingler, üniversitelinin tekelindeki gençlik örgütleri örneği başarısız, güdük, her an dağılmaya hazır yürüyüşler ve mitingler olmaktadır. "Kanlı Pazar"da bunlardan birisidir. "Kanlı Pazar", romantik bazı arkadaşların söylediği gibi, bir işçi yürüyüşü olmayıp, aslında, üniversitelinin yönetiminde düzenlenmiş bir miting ve yürüyüştür.

300 kişinin 15 bin devrimciyi dağıttığı bir yürüyüş düşünün ve sonra bütün sorumluluğu Polise, Hükümete yükleyin! Sosyalizm üzerine kocaman kocaman sözler söyleyen kurmaylarımız, başlarını önlerine iğip, bu durum karşısında düşünmelidirler.

Bütün yıl sırtüstü yatıp, sadece 6. Filo gelince harekete geçen sol güçlerden başka ne beklenebilir? Anadolu toprağından uzak, saksıda sosyalizm yetiştirmeğe çalışan büyük kent sosyalistleri, meyhane sosyalistliğinden daha da beter bir duruma düşmek üzeredirler.

İçinde bulunduğu koşulları bilmeden, sadece heyecan içinde yürüyen, 'Kahrolsun Amerika', 'Sosyalist Türkiye' diye bağıran genç arkadaşların bir türlü örgütlenemeyişlerinin sorumluları kimlerdir? Ya da genç arkadaşları örgütlemek görevi kimlere, hangi kuruluşlara düşmektedir? Bunları düşünmenin zamanı gelmiştir artık. Verilen her ödün, örgütlenmeyi biraz daha güçleştirmektedir. Günübirlik yapılan her politika, sonunda, mutlaka ödün vermemize sebep olmaktadır. Asıl amacımızın işçilerle köylülerde sınıf bilincini uyandırmak olduğunu unuttuğumuz sürece, çok konuşup az iş yapan insanlar olarak, gelecek kuşakların önünde hesap veremiyen kişiler durumuna düşmekten kurtulamıyacağımız açıktır.

Gültepe olayı, Beyaz Saray olayı, Bursa olayları, Akhisar olayları, İzmir olayları... sadece yaralı olarak atlatılan olaylardır. Son bir yıl içinde ise durum değişmiştir. Gencecik arkadaşlarımız öldürülmüşlerdir. Şüphesiz, Türk sosyalizmi için ölmek büyük şereftir. Ama, örgütlü, bilinçli, disiplinli bir hareket içinde değil, düzensiz hareketler içinde yok olup gitmişlerdir. Geride kalanlar sadece bu arkadaşları kaybetmekle kalmamışlar, zorunlu olarak, ödün üstüne ödün vermişlerdir. Kolay mıdır bir kimsenin kavgaya girmesi? Pisi pisine, düzensiz davranışlar yüzünden gencecik beyinler yokolup gittikten sonra, ölümü göze alarak kavgaya girmek kolay mıdır? Sorumsuzluk içinde girişilen hareketler yüzünden paniğe kapılan üniversitelileri bir araya toplayabilmek kolay mıdır? Ama, 6. Filo'nun her gelişinde, her şey inceden hesap edilmeden yürümek çok kolaydır. Ne var ki bıçağa, copa, asite, bombaya karşı sadece pankart sopaları ile dövüşmek hiç de kolay olmuyor!

Ödün tutumuna son vermenin zamanı gelmiştir artık. Geçen her gün, Türk Sosyalizmi için büyük kayıptır. Nasıl örgütlenmeli, nasıl tavır almalı, ne yapmalı? Türk sosyalistleri olarak, ayaklarımızı yere basmalıyız. Ancak o zaman, 'Yaşasın Emekçiler', 'Yaşasın, Türkiye' sloganları anlam kazanmış olacaktır.

(*) Bu konuya ilerde değineceğiz — N. B.

sanat-*edebiyat*

mart ayının getirdikleri

kaya özsezgin

Her alanda olduğu gibi, sanat alanında da yapılmış ve yapılagelmekte olanların çağdaş ve yerel bir değerlendirme sistemi içinde yargılandığı günümüzde, ressamın, sanat adamının, kendini bu sistemin dışındaymış gibi düşünmesi, giderek, daha bir garipseniyor. Çevresine, toplumuna ve çağına yabancılaşan sanatçının, bütün köprüleri atması sonucu, moda akımların buyruğu altında, kendi elinden çıkmış esere de yabancılaşacağı doğal bir sonuç gibi görünüyor. Günümüzün görünürde geçerli bir akımıdır diye düzmece ve içtenliksiz bir soyut sevdasına kapılanarak, kişiliğini, hattâ içgüdülerini yadsıma tuzağına düşen sanatçının, çirkinliği ve çağ-dışı bu tutumu, söz konusu edilen her yerde ve her yazıda çarmıha gerilmedikçe, gerçek ve tutarlı sanatçının olumlu çabaları da güme gidecek, yüzeysel bir yargılamanın yanlışlığı içinde ak koyun, kara koyun pek seçilemiyecektir. Öyle sanıyorum, resim eleştirisi, bugün, belki de her zamankinden daha çok, yalınkat ve dost işi değerlendirmelerin girdabına düşmemeli; fincancı katırlarını ürkütmeme eğiliminin dışında kalmalıdır. Bu yapılmadıkça, resim eleştirisi konusunda "fasit daire"nin süregideceğini söylemek, fazla bir kötümserlik olmayacaktır.

Mart ayı içinde **Nasip İyem, İsmail Altınok, Afife Ecevit** ve **Abdurrahman Kaplan** birer sergi düzenlediler. Seramik üzerinde ötedenberi ilginç araştırmalar ve deneyler yapan **Nasip İyem**, Alman Kütüphanesinde "pişirilmiş toprak" adını verdiği sergisinde, yeni ve duyarlı bir aşamanın içinde olduğunu, bu aşamanın bütün sorumluluğunu yüklendiğini belgeliyor çalışmalarıyla. **Nasip İyem**'in bu son çalışmalarına birer seramik gözüyle bakmak, sanatçının bu işlerle gözettiği amacı sınırlamak olur en azından. Oysa herbiri ayrı ifade görünümleriyle "büst"leşme olanaklarını zorlayan, bu olanaklardan yararlanma yollarını arayan çalışmalar olarak beliriyor. Sözünü ettiğim köylü portrelerinin birer "ronde - bosse" niteliğinde olmaları, onları, bütün biçimlendirme olanaklarıyla heykel katına yüceltiyor; başka bir deyimle, seyirci o portrelere, seramikten çok heykel etüdleri gözüyle bakıyor. **Nasip İyem**, malzemeye iyice hâkim, ona yön vermesini, tekdüzeliğin dışında anlamlar yüklemesini biliyor. Bu yönüyle, Nuri İyem'in son sergisindeki yüzleri akla getiriyor. Ayrı dallarda olmalarına karşın, karı-koca sanatçının çalışmalarında ortak bir esinlenmenin payı yok değil. Bu yüzlerde, yaşamın bütün güçlüğü ve acılarıyla bunalan, ama gene de bu acıları alt etmesini bilen ve beceren Anadolu insanının o geleneksel ve düşündürücü anlamı var. **Nasip İyem**'in bu sergisiyle ulaştığı dönem, kişiliğine olumlu katkılar getirmiştir.

İsmail Altınok'un Devlet Güzel Satnalar Galerisindeki resimleri, benim için yabancı değildi; daha önceki sergilerinden bildiğim, tanıdığım resimler vardı bu sergisinde. **Altınok**, elinde bulunan eski resimlerine yenilerini de ekleyerek, eski ve yeni aşamasını bir arada sunuyor seyirciye. Ne var ki, hemen söyleyelim, soyuta yönelen son resimleriyle, **Altınok**, eski resimlerindeki içtenliği aratan bir sanatçı durumuna indirgemiştir kendini. Tutarsız ve dengesiz bir kompozisyon ve boya bulamacı içinde, birer soyuta özenti niteliği taşıyan son çalışmalarıyla, çıkmazda olduğunu belgeliyor **Altınok**. Ama, kımbilir, belki de yeni bir atılımın, silkinmenin başlangıcı olacaktır bu çıkmaz.. Dileyelim, öyle olsun. Ben, kendi payıma, eski Burdur peyzajlarındaki tadı ve alımlılığı bulamadım bu resimlerde.

Afife Ecevit'in, ayni yerde, başka bir bölmede sergilediği resimleri, üzerlerinde durulacak resimler değil. Akademik çizginin bile pek altında kalan o peyzaj ve natürmortların, ayni eğilimdeki öbür sanatçılardan öyle fazla bir ayrımı yok. Yozlaşmış, ama gene de seyirciyi yanıltan bir beğeninin ürünlerini sergilemek, kötü resim adına seyirciyi şımartmaktan, belki henüz iğfal edilmemiş beğenisini yanlış yönlere çekmekten başka bir zararı dokunmuyor.

Devlet galerisindeki üçüncü sergiyse, genç bir sanatçının grafikleri. **Abdurrahman Kaplan**, bu grafikleriyle sanatın işçilik yönünün üstesinden gelen bir sanatçı olduğunu gösteriyor İşin, daha geniş bir yer kaplaması gereken öbür bölümü üzerine olumlu sözler etmek için, zaman erken sayılır. Bir - iki grafiğindeki leke ve kompozisyon tutarlığına bakılırsa, bundan sonraki çalışmalarıyla ilgi çekici bir yola gireceği umulabilir.

açık mektup

"..Gayemiz, millî kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkartmaktır..."
ATATÜRK

Bu yazı dizimizde, ilgili bakanlıklar, Güzel Sanatlar Akademisi, Eğitim Enstitüleri, Tatbikî Güzel Sanatlar Yüksek Okulu ile ilgili düşüncelerimizi belirtmeden önce, düzenlemiş olduğumuz soruşturmaya gelen cevapları önümüzdeki sayıdan itibaren yayınlıyacağız. F. A.

aziz ve muhterem başvekilimiz süleyman beyefendiye bir arize

Zati devletlerinin, muasır Türk nakkaşları ve de Hendese-i ruhaniye mensupları ile münasebet tesis ettiğinize, bir sergiye gidip resimleri temâşâ eylediğinize dair bugüne kadar ne bir haber aldık, ne de buna şahit olduk.

İzn-i âlîniz olursa, Halil Edhem Beyin 1340 tarihli "Eivah-ı Nakşiye Koleksiyonu" adlı kitabına şöyle bir atf-ı nazar eyliyelim: "..1339 senesinde Ankara'da, Türk Ocağında, nakkaşlarımızın tertip ettiği sergide mevki-i teşhire vâzedilen levhalardan Reisicumhurumuz Gazi Mustafa Kemal Paşa hazretleri, sanatkârlarımızdan taltifen ve teşvikan bir çoğunu iştira ettikleri gibi kusuru da heman heman kâffeten gerek erkân-ı hükümet ve gerek erbâb-ı merak tarafından mübayaa edilmek suretiyle bu rağbet tebarüz etmiştir (Sahife 20)."

Evet, Süleyman Beyefendi, bu rağbet, padişahlığın inkiraz bulduğu ve Büyük Millet Meclisinin kurulduğu ilk günlere (Adnan Turani'nin kulakları çınlasın) tesadüf etmektedir. Bin bir gailenin içinde olmasına rağmen o büyük Türk ne yapıp edip resim sergisine geliyor ve hattâ resim satın alıyor. ("Bir ailenin münevverlik derecesini evdeki kütüphane ile duvarlarda asılı duran resimler gösterir." -André Gide)

Cumhuriyet devrinin yetiştirmesi zâtiâlileri ise Türk sanatına ve sanatçısına, Osmanlı ve Cumhuriyet tarihinde emsaline rastlanmayan bir ihmalkârlık, alâkasızlık ve mutlak mânada bir lâkaydî içinde başçevirmiş bulunmaktasınız. Sanat ve kültürle alâkalı meseleler sizin için hiç bir kıymet ifade etmemektedir.

Liberal ya da muhtelit iktisadî meseleler, siyasî didişmeler, partiler arası mücadeleler, iktidarda kalma uğruna tezepzüp içindeki gayretkeşlikler, delik - deşik bütçeye yama arama yolunda iç ve dış istikrazlar, başmeseleleriniz olarak karşınızda arz-ı endam etmektedir. Misafir bir başvekille operaya gidip sıkıntı içinde bir iki saat geçirmek, Muammer Karaca'nın ziyaretine yollanmak, arada bir Devlet Tiyatrosunun yılan hikâyesini dinlemek için onbeş, yirmi dakika ayırmak hiçbir şeyi halletmez. Yok, "bu kadar alâka yeter de artar bile... Daha ne isteniyor yani? Hepsinin cebine Hazine-i hassadan bir kese altın mı ihsan edilsin? Onu mu istiyorlar? Öyle yağma yok! Milletin yüzde yetmişi aç - biilâç dolaşırken sanatmış, kültürmüş, sanatçıymış gibi meselelere ayrılacak zamanımız yok bizim. Her şeyin bir zamanı, zemini var efendim.." derseniz, bize de sadece "Allaah!" demek düşer. Ama gine de hüsnü niyetimizi elden bırakmayarak sohbetimize devam edelim: Malûm-ı âlileridir bittabiî; Alamanlar, İkinci Cihan Harbinden sonra tarla haline gelen Berlin şehrinde ilk olarak, Opera ve Güzel Sanatlar Akademisinin yıkıntıları üzerine bina inşa etmeğe kalkışmışlar ve yahudilerin öldürüldükleri noktada bir heykel yaptırmağa tevessül etmişlerdir. Acaba neden hastahane, okul, ikamet binaları yapmak dururken bu yolu seçmişlerdir? Zâtiâlinizi bilmem ama, bendeniz bunu şöyle

tefsir etmekteyim: Bir milletin manevî ve ruhî vaziyeti izmihlâl içindeyken ilk olarak onu bu bâdireden halâs etmek icabeder; bu sebeple de ona manevî kuvvet, yaşama şevki ve heyecanı verecek olan sanat yuvalarının kapılarını aç mak mecburiyet olarak tezahür etmektedir. Abd-i âcizleri, meseleyi böyle tezekkür ve mülâhaza etmekteyim. Fikr-i nâçizime iştirak buyrulursa, ne mutlu bendenize!.. Ve yahut tam tersine, "içtimaî bünyemiz zaviyesinden Alamanların teşebbüsat-ı şahsiyeleri, bizim için hâiz-i ehemmiyet bir misal teşkil edemez efendim" tarzında bir mütalea dermeyan buyrulursa, işte o zaman, hüsnüniyetimizi elimizde sımsıkı tutmakla beraber, tarikat-ı fikriyemizde bir ayrılık başgösterecek demektir.

Peki Süleyman Beyefendi, ya Mustafa Kemal'in, en ağır şartlarda dahi sergilere koşmasına ne buyrulur? El cevap: "Bir devletin kuruluşunda bu, olabilir; ama sonradan, bu gibi meseleleri hâl-i tabiisine bırakıp zorlamamak icabeder." Cevabınızın böyle, yahut da müşabihi olacağını nereden mi bilmekteyim? Arzedeyim: icaraatınız, münakaşalarınız ve de Son Baskı gazetesinde iken matbuat toplantısında sordurttuğumuz bir suale "her bir şey yapılacaktır" tarzındaki cevabınız bendenizde bu intibaı uyandırmış bulunmaktadır.

Görüyorsunuz ki, zâtıâlinize karşı ümitsiz hisler beslemekteyim. Bu bahsi birkaç sanatçı dosta da açtım. Koro halindeki cevapları şu oldu: "Hiç bir netice hasıl olmaz!" "Yüzde bir ümid de yok mu?" diye sordum; gine koro halinde cevap verdiler: "Yok, yok, yok!" Eee.. ne olacak şimdi? Mektubu yazma, ümid yok; grev yapmağa kanunî imkân yok; meydanlarda tezahürat yapmanın mümkünü yok; Mecliste gövde veya fikir gösterisinde bulunmanın kabili yok. O halde?

Hayır; bendeniz, bu mâruzatımı zâtıâlinize duyurmak mecburiyetindeyim.

Süleyman Beyefendi;

Takdir buyurulacağı veçhile, bu ihmallerinizden dolayı size karşı öfkemi çıkartmak için olacak, mektubumu elfâz-ı osmaniye ile yazdım; isterseniz ben bu elfazı bir yana bırakayım, siz de sıfatınızı öte yana koyun; gelin, sizinle daha samimi, daha can-ı gönülden bir hasbıhal edelim ve herşeyi açıkça ortaya koyalım. Hem, başta yapmam gereken bir şeyi de şimdi hatırladım: Yani, kimliğim hakkında size malûmat vermeyi... Öyle ya, bu satırları karalayan şahıs kimdir, neyin nesidir, öğrenmek istersiniz. Kendimi özetliyeyim size: 1334'de İstanbul'da doğdum; Yüksek tahsilimi hasbelkader tamamlayamadım; paraya karşı hiç ihtiras duymadığımdan olacak, birçok zengin olma fırsatlarını kaçırdım; çocuk ruhluyumdur; anamın deyimiyle avukat, mühendis, doktor nev'inden bir baltaya sap olamadım; tüm sanat kollarını canım gibi severim; arada bir resim mesim yaparım; nâdir de olsa inceleme minceleme yazılarım da yayınlanır; minik gazetelerde sanat sahifeleri düzenlerim. Politikaya atılayım dedim, boyumun ölçüsünü vermede gecikmediler. Yarına karşı, bütün sanatçılar gibi hiç bir teminatı olmayan bir fakirim. İşte, hepsi bukadar!

Nerede kalmıştık? Tamam; Fakülteyi bitirip Isparta'ya köye gittiğinizde, diplomanızın başında toplaşan ve sevinç gözyaşlarını akıtan ailenizin sizi çevrelediği günlere dönecektik değil mi? Şimdi ben ne yapacağım, biliyor musunuz? Yerimden kalkacağım ve çimenlere uzanıp dalların, yaprakların arasından göğü seyrettiğiniz, düşler kurduğunuz o mutlu günlerdeki gencecik Süleyman'ın yanına oturacağım ve artık ona hitap edeceğim. Başvekil de üçüncü şahıs olarak bizi dinleyekosun.

Süleyman kardeş, bizim bir Başvekiliz var ya; işte onu biz hiç sevmiyoruz; çıkar düşünen bir - iki "kaya balığı" sever görünüyorsa da, şairler, roman, hikâye, tiyatro yazarları, müzisyenler, ressamlar, heykeltraşlar, seramik sanatçıları, tiyatro, bale, opera sanatçıları, kompozitörler, yani binlerce sanatçı onu hiç mi hiç sevmiyorlar. Başvekile söyleyin, bana kızmasın, olur mu? Herşeyi en açık şekliyle yazacağım, demiştim. Hattâ, bu dürüstlüğümden dolayı sevinsin. Neden sevmiyorlar kendisini, biliyor musunuz? Bakın, anlatayım size: Onlara hiç önem vermedi. Hattâ onları bir varlık olarak bile kabul etmedi. Onlarla arkadaşlık kurma eğiliminde bulunmadı. Onların meseleleriyle ilgilenmedi. Sanki bu ülkede sanat ve sanatçı yokmuş gibi davrandı. Oysa Muhalefet lideri İsmet Paşa var ya, o öyle kurnaz ki, konserlere gider, operaya, tiyatroya, çoğu sergilere uğrar, sanatçılarla ilişkiler kurar, onların gönüllerini alır ve ne eder eder, hayatları duygu üzerine kurulu bu kişilerin sempatilerini toplamasını bilir. Halkevleri zamanında bazı olumlu işler de yaptıydı. Devlet başkanı iken fazla bir şey yapmış sayılmaz ama; gine de azbuçuk bir şeyler olmuştur. Politikacı olmadığım için, beni bu hüviyette görmeyin ve dediğimi objektif açıdan değerlendirin; çünkü alerji yaratabilecek şimdi yazacağım şey bakımından çıkış noktam budur: İnanın ki, yalnız İşçi Partisi, bilinçli olarak, sanatçılara önem vermektedir. Adalet Partisi, ne kişi, ne de parti olarak, en küçük bir ilgi göstermemiştir. Halk Partisine gelince, o, elinin tersi ile biraz okşamaktadır, o kadar.

Toplumsal kalkınmanın salt ekonomik ve sosyal sorunların başarılı sonuçlara ulaştırılmasıyla, yani kültürel ve sanatsal yönlerin bir tarafa atılmasıyla mümkün olabileceğine dair siyasî tarihte bir tek örnek gösterilemez. Kalkınma, sanat ve kültür kurumlarının da katılmasıyla ve topyekûn bir seferberlikle gerçekleşebilir. Yoksa, hele şu siyasî ve ekonomik meseleleri halledelim, sıra elbet kültüre de gelir gibi bir görüş, "biz gidelim, istim arkadan gelir" gibi bir şeydir. Fakültede okuduğunuz sıralarda size, "canım, siz şu kıraata önem verin, sonradan hendeseyi nasıl olsa öğrenirsiniz" deselerdi, ne kadar mantıksız bulurdunuz bunu, değil mi? Bu da onun gibi... Çünkü hepsi, bir temeldeki harç gibidir; eksik, noksan oldu mu, bina kurulamaz. Amerika'da, Rusya'da, Japonya'da, iktisat kadar kültür sorunlarına da aynı ölçüde önem verilmektedir. Bunun aksi düşünülemez.

Krallığın, padişahlığın egemen olduğu toplumlarda bile, az ya da çok, hükümdarların kişisel eğilimleri, sempatileri

gazel

I

yeniden barışladım güvercinleri ey
saldım pervari üstüne

çocukları ekmek yerken sevdim ey
göverdim

fidel'le abdo'yu kardeş gördüm ey
ilk defa güldüm

mavi kitaplar toplanmıyacak bundan böyle ey
en doğru bilinecek

tüfengimin namlusu barış gülü artık ey
astım omzuma gayrı kuşanıkım ben

II

yüreğim
kanayan anadolumun elbistanıdır

aykut poturoğlu

ağlayan devrimciler

Toprak yemesi duvar diplerinde
vatanı cebine doldurmak istemesi
kıskanması delice
gülmesi delice
ağlaması bütün gece
borçlu doğduğundandı

Oysa böyle hırçın değildi çocuklarımız.

Kesmiyeceğiz sesimizi soluğumuzu
demir ibrikler gibi yürüyeceğiz ipe
iple süslüyeceğiz boynumuzu
yasalar ayni rengi vermedikçe

Nasıl söyleriz baba olduğumuzu
ağlayanlar gülmedikçe.

arif karakoç

ölçüsünde kültürel meselelerde yakınlaşma olmuştur ve olmaktadır.

Fatih'in bir İtalyan ressamını getirtip portresini yaptırdığı (softalara rağmen); İkinci Mahmud'un, resme karşı taassubu kırmak için mücadele açtığı; Abdülmecid'le Abdülaziz'in de aynı yolda yürüdüğü; diğer yandan İslâm sanatlarının Batıyı etkisi altına aldığı tarihî birer gerçek olarak bilinmektedir. Mimaride, kakmacılık, tezhip, nakış, hat, minyatür ve seramik gibi sanatlarda gösterilen başarı, bu anlayışlı padişahların ilgileri ve yardımları ile gerçekleşmiştir. Bugünlere kalan eserler bu savın birer kanıtı değerindedir; küçük bir kısmını Topkapı Müzesinde görmüşsünüzdür.

Osmanlı tarihinde önemli bir dönüm noktası teşkil eden ve binlerce insanın kanı pahasına girişilen reformların başında Üçüncü Selim zamanındaki "Nizam-ı Cedit" hareketi ve daha sonra da Mustafa Reşit Paşanın (Gerçi ekonomik ve idarî açılardan İngilizler tarafından aldatılmış ve uyutulmuş olan Mustafa Reşit Paşa, Tanzimat devrini açmakla Türkiye'yi bahsi geçen konularda batının bir uydusu haline getirmişse de yabancıların müdahalesinden uzak kalan ilim, sanat ve edebiyatta önemli gelişmeler olmuştur) "Gülhane Hattı Hümayunu" adıyla çıkarttığı "Tanzimat Fermanı" gelir. Bu reformlar, büyük bir yeteneğe sahip Türk sanatçılarının dünyaya açılmasını sağlamıştı

Genç Cumhuriyetimizin ilk zamanlarında güçlü atılımlara, çağın gidişatına uygun kişisel çabalarla değişmelere girişilmişse de, 1945'den sonra partilerarası didişmeler yüzünden sanat ve kültür sorunları bir köşeye atılmıştır. Halen ülkeyi yöneten Başvekil de bu sorunluluk içine girmiş ve bütün dünya, kültürel reformlarını hızla geliştirirken o, serçe parmağını bile kımıldatmamıştır.

İşte böyle Süleyman kardeş; Başvekil, sanatçılarca bunun için sevilmiyor ve tutulmuyor. İlgili bakanlar da, verilen milyonlarca tahsisat da yararlı ve tutarlı bir denge içinde ve sağduyu üzerine bina edilen bir yöntemle ülkenin kültür ve sanatına yâr olacak biçimde âyarlanmasına yeterli olamamıştır.

O halde ne yapılmalıdır?

Diğer sanat kolları ile ilgili uyarmaları uzman arkadaşlara bırakır, ben sadece plâstik sanatlar açısından düşüncemi söylemek isterim.

Size burada yüz tane olumsuz olay anlatsam, detaylara insem, geniş açıklamalar yapsam, belki de canınız sıkılır. Iyisi mi, bozuk, eksik, aksak giden bu sanatlara bir düzen verilebilmesi için ilk önce yapılması gereken şeyi yazacağım; siz de onu lütfen sayın Başvekile aktarırsanız, seviniriz. Belkim ilgilenir, emrini verir ve bakarsınız bir anda her şey olumlu düzene kayıverir; inşallah!

Mesele çok basit, Süleyman kardeş: Bir kurul teşkil edilecek, konuyu enine boyuna inceledikten sonra Başvekile sunulmak üzere size bir rapor getirilecektir. Bu kurul, Kültür Müsteşarının başkanlığında, Güzel Sanatlar Umum müdürlüğünden, Akademiden, Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulundan ve mevcut bütün derneklerle federasyondan seçilecek üyelerden derlenecektir.

Raporu okuyunca çok şaşıracaksınız; çünkü aslında yapılması o kadar kolay ve bütçeye yük teşkil etmiyecek ve öyle büyük paraya maraya ihtiyaç göstermeyecek şeyler ki, nasıl olup da şimdiye kadar gelmiş geçmiş bunca iktidarın bu işi gerçekleştirmediğine çok, ama çok hayret edeceksiniz.

Size biraz da sanatçılarla ilgili bir - iki şey söyliyeyim: Bu insanlar, karşılık beklemeden ve durmadan veren ve yaratan kişilerdir; para - pulla pek alışverişleri yoktur. Yüzde doksanı geçim sıkıntısı içindedir. Gerçi bir takım tüccar ressamlar yok değildir; ama, bunlar küçük bir azınlıktır. Sanatçılar biraz kaprisli, alıngan, azıcık öfkeli insanlardır ama, çok zeki, erdemli, fedakâr, sempatik ve şakacıdırlar. Bir tanısanız, bayılırsınız! Çevrenizdekilere hiç benzemezler. Çevrenizi küçümsemek için söylemiyorum ama, yani çok ayrı kişiliklere sahiptirler. Nasıl, tarihte onlarla ilişki kuran devlet adamları her an hatırlanmış ve ölümsüzlüğe kavuşmuşlarsa, şimdi bu fırsat sizin de önünüzde durmaktadır. Eğer yarın adınız anılacaksa ve Türk sanatı için bir rönesans hareketinin nüvesini kurmuş olmanın şerefine hissedar olmak arzu edilmekteyse, bu büyük imkânın anahtarı elinizde bulunmaktadır. Politikacı Süleyman Bey değil, Türk sanatına hizmet eden ve büyük ölçüde reformlara girişen Süleyman Bey yarınlara kalabilir ve saygıyla anılır.

Tenkitlerimizin, "dost acı söyler" atalar sözüne uygun olduğuna ve her türlü politik endişenin dışında, tam bir içtenlikle dertlerimizi dile getirmekte olduğumuza inanın. Bunun sonu sizin için de, bizler için de hayırlı olacaktır. Çevrenizdeki müfsit kişileri dinlemeyin, onlar sizi yanıltır ve bu güzelim işi baltalarlar.

Saygılarımla.

fahir aksoy

halit aksu/ömer faruk toprak

"duman ve alev" üstüne

— Senin "Duman ve Alev"i okudukça, şu gerçek çıktı karşıma: Toplumsal Gerçekcilik epeyce önemli bir değişim, daha doğrusu bir evrim geçirmiş. İlkin sert bir yüz gösteren Realizm ile bugünkü Toplumcu Şiir arasında büyük farklar var. Bunun üzerinde nasıl bir açıklama yaparsın?

— Toplumcu Şiirin kaynaklarına doğru gidersek, en çok halk ozanlarının şiirleri ile karşılaşırız. Yunus Emre'deki mistik felsefenin bileşiminde toplumculuk dozu hiç de az değildir. Pir Sultan Abdal ise bu türün en güçlü söyleyiş ve cesaret örneğidir. Ondan aldıkları ile ozanlık cesaretini yücelten, kişilikler kuran ozanlar bugün de var. Tevfik Fikret'in şiirlerine yayılan sosyal tema, devrimci çizgiyi günümüze kadar sürdürmüştür. Ama en iyi örnekler Nâzım Hikmet şiiri ile yayıldı. O, çok kuvvetli lirizm damarı ile beslendiği için, ilk şiirlerinin sert havası geniş tartışmalar getirmesine rağmen, beğenildi ve sevildi. 1940 kuşağı olan bizler, şiir tekniği, şiir deyişi bakımından tamamen farklı bir poetikayı sürdürüyoruz. Bizler de Toplumcu bir şiir kaynağından geliyoruz ama, arkadaşlarım ve ben, insansal şiire yeni olanaklar kazandırmağa çalışıyoruz.

— Şiirlerinizde başlangıçtan bu yana önemli değişimler oldu mu?

— Örneğin Dinamo'nun şiirlerine bakalım. **Deniz Feneri'ndeki** şiirlerle, Ses'te, Yeni Edebiyat'ta yayınlananlar değişik temaların içinden geçerler. Son bir yıldır dergilerde çıkanlar ise politik taşlama, politik hırçınlığı bırakıp, insancıl titreşimleri ile lirik bir ırmaktan geçmektedir. Rıfat Ilgaz, ilk şiirlerinde bireyci, yumuşak bir kişilik kurma çabasında iken, bunun bir çıkmaz olduğunu anlamış, hattâ lirizm ile olan bağlarını gevşetmiş, halkın konuşma dilinden çıkardığı sorunlarla biraz esprili, daha çok toplumun acıları ile kendine özgü bir şiir kurmuştur. Son şiirlerinde vurucu yönü ağır basmaktadır. Benim şiirlerimde de epeyce değişiklikler oldu. İlk kitabım **İnsanlar** ile **Hürriyet'in** bir bölümü aynı paraleldedir. Üçüncü kitabım **Dağda Ateş Yakanlar,** asıl kişiliğime giren şiirleri getirir. Biraz destan söyleyişine yaslanmıştır dizelerim orda. **Susan Anadolu** ise bu evrenselliğe açılma çabasını sürdürmek ister. Sonuçta şunu düşünüyorum: Toplumsal içerikten güç kazanırsak, Ulusal Edebiyatımızın örnekleri çoğalacaktır.

— Toplumsal Gerçekcilik savaşı veren bir kuşağın serüvenlerini aydınlığa çıkaran Duman ve Alev adlı kitabın, bazı tartışmalar başlatacak gibi görünüyor. Polemiği sever misiniz?

— Ben bazı sorunları çözümlemek için düşüncelerimi yazdım. Tartışma olur ya da olmaz. Önemli olan "doğru"ların ortaya çıkmasıdır. Tartışmalar da yararlıdır elbet. Yeter ki seviyesi düşürülmesin. **Duman ve Alev'in** asıl getirdiği, Toplumsal Gerçekcilik savaşında bir ozan kuşağının çektiklerini bir kenarından anlatmak istemesidir. Daha yazılacak pek çok çileli olaylar var. H. İ. Dinamo ve Rıfat Ilgaz bu türde başka olaylar dizisi getiren kitaplar yazabilirler. Daha başka arkadaşlar da yazabilir. Bütün olanlar gün ışığına çıkarıldıktan sonra, o dönemin edebiyat tarihini yazacak olanlar, etraflı bir çalışmaya girebilirler. Yoksa Ahmet Kabaklı'nın yazdığı edebiyat tarihi, Toplumsal Gerçekciliği benimsiyenlerden istediği kadar söz açmasın, birgün gelecek böyle bir ozan kuşağı gerçek yerini alacaktır, edebiyat tarihimizde.

— Böyle söylemekle, senin Duman ve Alev'de **üzerinde sık sık durduğun "değer yargıları değişti" fikri iyice benimseniyor, bana kalırsa. Bu düşünceden gelerek, yararlı sonuçlara varacak mıyız dersin?**

— Edebiyatımızda değer yargıları daha şimdiden pek çok değişiklik göstermiştir. Bugün Birinci Yeni olarak gösterilen Orhan Veli ve arkadaşlarının eserlerinin büyük çoğunluğu ile batı kopyası olduğunu, edebiyatımızda bir tıkanıklık yarattıklarını ilk kez bizler söylemedik mi? Ve bu kanının doğru olduğu, gerçek edebiyatseverler tarafından kabul edilmiştir. Şimdilerde tutarsız İkinci Yeni hareketinin de bir fiyasko olduğu anlaşılmadı mı? Aslında önemli olan şu: ülkemizin koşulları, gerçekleri ayrıntıları ile yeni yeni anlaşılmağa başladı. Ozanlarımızın bu koşullara ve gerçeklere aykırı durup durmadıkları incelenmeli önce. Şimdiden söylenebilir ki, Türkiye koşulları ne olursa olsun, beni ilgilendirmez, demeye getirip arkalarını dönenler, ona ters durarak, anlamsız bir şiir türü sürdürmek istiyenlerle, Türkiye'nin batı anlamında aydınlık, ulusal, toplumcu şiirini söyliyenleri bellemeğe, ayırmağa başladı aydın halkımız.

— Sen vaktiyle bana, polisin, bazı dizelerini kırmızı kalemle çizdiği ilk şiir kitabın İnsanlar'ı göstermiştin. Onun öyküsünü Duman ve Alev'**de bulamadım. O olayı anlatır mısın?**

— Yıl 1945, şubat ayındayız. İkinci Dünya Savaşı sona yaklaşmış ama, bitmemiş daha. Türkiye, Demokrasilerle Naziler arasında uzun bir zik-zag çizdikten sonra, Demokrasilerin safını seçmiş. Fakat içerde ağır baskı koşulları devam ediyor. CHP yönetimi ozanların, yazarların, ressamların bir bölüğünü hapse tıkmış, bir bölüğünü Anadolu'nun uzak kasabalarına sürmüş; İstanbul'da kalan bir bölüğünü de Emniyet Müdürlüğü hücrelerine kapatmıştı. 1945 yılının 10 şubatında, hiçbir neden göstermeden, evimde araştırma yaptılar, bazı kitapları aldılar. Aldıkları kitaplar içinde yasak kitap olarak 48 Şair'den başka bir eser yoktu. Emniyet Müdürlüğünün bodrum katında, gün ışığı görmiyen, 'mezarlık' adı verilen bir hücreye kapattılar beni. Yirmi gün, sorguya çekilmeden orada kaldım. Yirmi gün sonra, yukarı katta, bir askerî yargıç ile, Parmaksız Hamdi adı ile ün yapmış bir emniyet şefi beni sorguya çektiler. (Sorguya ait geniş tafsilât **Duman ve Alev** kitabımda vardır. Kitabımda olmıyan, ilk şiir kitabım **İnsanlar** üzerine bazı konuşmalar oldu) Şiir kitabım, yayınlandığı zaman koğuşturmaya uğramadığı halde, Parmaksız Hamdi kitabımı incelemiş, bazı dizelerin, bazı bölümlerin altını kırmızı kalemle çizmiş. Sonradan evimden alınan kitapları, ısrarlı talebim üzerine iade ettiler. Benim sansürden geçen İnsanlar kitabımın o nüshası böylece elime geldi. Bir hâtıra olarak saklıyorum onu şimdi. Polisin zihniyetini göstermesi bakımından, çizilen yerler daha ilginç bugün için. Nasıl, vaktiyle Abdülhamid'in hafiyeleri, yıldız, hürriyet, burun sözcüklerini kullananları mimlerse, bizim em-

ADI EVE

Sevincinden gidiyor, adı eve,
Ne yana gittiğini bilmeden o kişi.
Kar bile koparamıyor belenlerde
Usuyla yüreği arasındaki ilişkiyi.
Ala dünya öz dalına konuyor,
Bundaki yakınlaşma en azından
Öfeleri de ayırmak istemiyor.

Bitmez tükenmez silelim, özürse,
Senin kafan hep gerçekleşmiş açlık.
Çok içilen akşamların birinde,
- Sevgiler, saygılar o akşamlara ki,
Unutturması bir iyiliktir perdeleri -
Herkesin sımsıcak kanayan dumanından
Yunup arınsa uzakları eleveren tan,
O sese kapılanlar yayan yapıldak
Çıksalar eyleme, yanlarında olsam.
Önlükleri üstünde kaba elleri;
Yorulmak mı, açıklara serilmek mi?
Gravürler bir okun kolaylıkla
Bir soruya yöneldiğini gösteriyor.
Aydınlık sıkı sınırlar mı duydu?
Yanıtlanması gereken büyük soru.

Sevincinden gidiyor, adı eve,
Ne yana gittiğini iyi bilen o kişi.
Var ol, selamlar sana günden!
Buna gömlek derler, tavlı gönden,
Bedene tam oturur ve işlemeli;
Buna gönye derler, buna pergel.
Taş kırılır habire, yol yapılır,
Erdemle kalabalık olmanın yolu.

osman numan baranus

OYUN / MAT

gülmeyin bize gülmeyin yaşamak ne ki
satranç oyunu mu ah onu bilmiyoruz
onu bilmiyoruz çok yazık gelin körebe oynıyalım
körebeyi bilir misiniz siz biz hep körebe oynarız

körebeyi bilir misiniz siz biz hep körebe oynarız
ve de hep ebe biz oluruz hep kör hep kör
çıngıraklı şeytanlar dolaşır hep her yanımızda
hep her yanımızda karanlıktır görebildiğimiz

hep her yanımızda karanlıktır görebildiğimiz
karanlıklar içinde bir yıldız bin cımbız
bin cımbızla yolarız hep bir yıldızı olur mu bu
çok yazık bir yıldız bölünür mü bin parçaya

çıngıraklı şeytanlarda yıldız çok vermezler bize
ne sanırlar bizi güneş mi tanrı mı
melek de değiliz oysa insan mı sanırlar ne
acıyan bize çıngıraklı şeytanlar yıldız verin bize

görebilsek açmayız ellerimizi sizlere siz de kimsiniz
görebilsek biz de buluruz yer altında üç-beş tane
ama ebe olmuşuk bir kez körebe olmuşuk kör olmuşuk
kör olmuşuk hep her yanımızda karanlıktır görebildiğimiz

gülmeyin bize gülmeyin yaşamak ne ki
satranç oyunu mu köşe kapmaca mı her neyse
her neyse hele bir size gelsin sıra bir kör olun
hani ya yok mu bir mat olsun şahlar

o zaman tüm köşeleri biz kapıcaz
tüm yıldızları biz topluycaz gökyüzünden
çıngıraklı şeytanlara tısss diycez bir bir
bir bir cımbızlıycaz kötülükleri ellerinizden

o zaman her yanımız yıldız dolucak
ışıl ışıl aydınlanıcak gözlerimiz
iyiliğe açılacak ellerimiz en büyüğe en yüceye
ve şükürler diliycek düzene ellerimiz

arkadaş z. özger

niyet görevlileri de dizelerimizdeki bazı sözcüklere düşman kesilmişlerdi. Şimdi İnsanlar kitabımı açıyorum. Kapağa, kırmızı kalemle 16 yazılmış. Vaktiyle evimden aldıkları kitapları böyle numaralandırmışlar. "Yeşil Tulumbalı Ahmet" başlıklı şiirimin son dizesi "düzeni çevireceğiz şimale doğru"nun altı çizilmiş. "Denize, Ağlamağa ve Gülmeye dair" adlı şiirimin şu parçası çizilmiş:

Ve birgün pusula şimal der.
Yanaşılır bol direkli bir sahile,
hiç ölünmezmiş gibi
insanlar bağırır, güler orada.
Çarşıları vardır,
esvap ve pabuç satan dükkânları,
bıçakcı arastaları.
sivri ve uzun kamalar alınır oradan.

Aynı şiirin bir parçası daha işaretlenmiş:

Boş dönmiyeceğiz her çıkılan seferden,
Yerlerimizle kurulayarak gözlerimizi,
atlıyacağız başka günlerin
aydınlık sabahlarına.
İri balıkların,
bizi takipten yorulduklarını görmesek bile,
geceleri denizin sesi,
bir tatlı gelir insana,
söylene söylene bitmez ve tükenmezmiş gibi
dinleriz başaltında onu.

"İneboluya ve Ilgaz Ormanlarına dair" adını taşıyan şiirimin son dizeleri de kırmızı kalemin hışmından kurtulamamış:

İnebolu yorgun, cömert bir şehirdir,
sahil kahvelerinin duvarları nakışlı,
camları kırık ve ıslak,
havası deniz kokar, tuz kokar.

Sorgunun sonunda Parmaksız Hamdi, kitabı askerî yargıça göstererek, "Bakın efendim, neler yazmış!" dedi. Yargıç, benden yanıt bekler gibi bakıyor. Şunları söyledim: "Benim kitabım 1943'te yayınlandı. İki yıl geçti üzerinden; mahkemeye verilmeyi bırakın, en ufak bir koğuşturmaya uğramadı. Siz şimdi kendi zihniyetinize göre sakıncalı bulduğunuz yerleri çizmişsiniz. Yasalar karşısında bu ne ifade eder?" Ne dedi, biliyor musun? "Kitaplarınızı nasıl okuyoruz, bunu göstermek için söylüyorum. Benim gayet zengin bir kitaplığım var. Yayınlanan hemen her kitaptan bir tane alıp götürüyorum eve." O zaman ben, "Her çıkan kitaptan evinize götürdüğünüz doğrudur elbet. Ama açılmadan duruyor onlar. Benim kitabımı, beni buraya getirdikleri için okudunuz. Suçsuz bir insanı suçlu gösterme çabasıdır bu." cevabını verdim. Sorgum, böyle hafif-tertip bir tartışma havası içinde sona erdi. Ve ben tekrar hücreme konuldum. Daha kimbilir kaç hafta orada kalacaktım!..

"çoban sülü" sahnede

Sayın Selahattin Hakkı Esatoğlu, Başbakan Süleyman Demirel'in, Günaydın gazetesinde, "Dolaksızoğlu Süleyman Sami Gündoğdu Efendi"nin çobanlık günlerini anlatmasına dehşetli bozulmuş; "Vatandaş, Demirel'den yağmur duasına çıkan babasının fotograflarıyla süslenmiş 'Çoban Sülü' tefrikaları yerine ucuzluk, eşit muamele ve ürününe değer fiyat beklemektedir" diyor.

Aman, sayın Esatoğlu, bu bir tefrika romandır; önce "Çoban Sülü", ardından "Morrison Süleyman", ardından "Bizim Su Müdürü", ardından Johnson'lu Resimler... hepsi sırasıyla gelecektir elbet. Azıcık sabırlı olsak ya!

Hem, kızmanın sırası mı şimdi? Bakın, neredeyse açtı - açacak lâleler. Ne demiş Nedim :

Mest-i nâzım kim büyüttü böyle bîpervâ seni
Kim yetiştirdi bu gûne ...."

adım adım geleyim..

AP'den sözde ihraç edilen Adana milletvekili Turhan Dilligil, Yassıada mahkûmlarına iade-i muhakeme yolunun açılmasını isteyen iki kanun teklifini Meclis Başkanlığına sunmuş bulunuyor.

İyi, hoş da ... Yani demek istiyoruz ki... Hani, Yassıada Mahkemesi 27 Mayıs Devrimiyle kurulmuştu da... Acaba bir de "iade-i 27 Mayıs" gerekmez mi ki?

şu bizim nizam

Aklı erenler soruyorlar:

— AP iktidarı hangi nizamı korumak istiyor acaba?

Zamları yiyince gözü faltaşı gibi açılan yoksul halk soruyor:

—Millî Korunma kanunu geri mi getiriliyor yoksa? Acaba ucuzluk olacak mı?

Önce, aklı erenlere cevap verelim:

— AP iktidarı, Meclis basma nizamını, milyoner türetme nizamını, Amerikan emperyalizmiyle kırıştırma nizamını, Anayasacı güçleri ezme nizamını, zina - bina nizamını, çivili sopa nizamını, kültüre paydos nizamını; kısacası, şu bizim meşhur nizamı korumak istiyor.

Şimdi de yoksul halka cevap verelim:

— Evet, dehşetli ucuzluk olacak. İşbirlikçilik, arabuluculuk, parabuluculuk, hilafetçilik, şeriatçilik, sömürü, soygun, cop, baskı, zulüm.. daha da ne varsa milli kalkınma için, hepsi sebil, hepsi ayağa dolaşacak.

a harfi

Tural, futbol oynamağa başladı.

— Aaaa.. dediler.

Tural, kıyı - köşe ziyarete başladı.

— Aaaa.. dediler.

Tural, Genelkurmay Başkanlığından alındı ve...

—...yapmadı, dediler.

Neydi acaba, milletin kafasındaki?

dili çözüldü

İsmet Paşa, Demirel'e hiç dokunmuyordu. AP iktidarı ne yaparsa yapsın, Paşa susuyor, hattâ destekler görünüyordu. Aklı erenler diyorlardı ki,

— Paşa'nın yeni taktiğidir bu; uçuruma uçuruma itiyor AP iktidarını.

Fakat birden dili çözülüverdi Paşa'nın, âdeta tehdit etti AP iktidarını. Bunun nedenini araştırırken, karşımıza Demirel'in şu sözü çıktı:

— 69'da iktidara tek başımıza geleceğiz!

Şimdi, aklı erenlere sormak gerekir:

— Acaba Paşa, koalisyon mu umuyordu ki konuşmuyordu?

FORUM
onbeş günlük, politika, ekonomi, kültür ve sanat dergisi
•
Yıl: 15 Cilt: XXI - Sayı: 359
•
Yönetim yeri: Yenişehir, Büyük Han No. 55 - Ankara

Sahibi:
Azime Korkmazgil
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Hüseyin Korkmazgil
(FORUM ve yazarın adı belirtilmeden yazı aktarılamaz)
•
Dizildiği ve Basıldığı Yer:
TÖYKO matbaası
Telefon : 10 41 68

İlân ve abone: Arka kapak 1000 Tl. (iki renkli: 1500 Tl.) * Metin arası santimi 15 Tl. (sürekli ilân pazarlıkla) * Abone: Yıllık 30 Tl. - Altı aylık 15 Tl. (toplu abonelerde yıllık 24, altı aylık 12 Tl.) * A.B.D. (uçak) 136 Tl. - Avrupa (uçak) 85 Tl. - Yabancı devletlere (âdi) 67 Tl. * Eski sayılar 200 kuruş.
•
Haberleşme: FORUM Dergisi, P.K. 131 - Telefon: 178737 ANKARA